

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2012

Maria Visser

VASKI-KIRJASTOJEN VIERASKIELINEN KOKOELMA

–nykytilanne ja tulevaisuuden suuntaviivoja

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2012/ Sivumäärä 55

Ohjaaja Olli Mäkinen

Maria Visser

VASKIKIRJASTOJEN VIERASKIELINEN KOKOELMA

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana oli Vaski-kirjastojen kokoelmatyöryhmä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Vaski-alueen eli Varsinais-Suomen kirjastojen vieraskielisen kokoelman nykyistä tilannetta. Toiveena oli saada tietoa siitä, mistä Vaski-alueen kirjastoista jo löytyy vieraskielistä aineistoa, missä on siihen tarvetta ja kuinka eri kunnissa suhtaudutaan Vaski-yhteistyöhön vieraskielisen aineiston osalta.

Varsinainen tutkimus toteutettiin webropol-kyselynä, joka lähetettiin Vaski-alueen kirjastoille. Kyselyn lisäksi tutkimuksessa otettiin selvää, miten muualla Suomessa on hallinnoitu vieraskielistä kokoelmaa sekä haastateltiin Rotterdamin kaupunginkirjaston tietopalvelijaa. Haastattelutuloksia ja muiden Suomen kaupunkien käytäntöjä verrattiin sitten Varsinais-Suomen vieraskielisen kokoelman hallintaan.

Teoriaosuus koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisessä luvussa käsitellään Suomen maahanmuuttajatilannetta yleisesti ja vielä tarkemmin Varsinais-Suomen osalta. Seuraava luku käsittelee kirjaston merkitystä maahanmuuttajien kotoutumiselle. Vielä esitellään lyhyesti oman kielen merkitykseen liittyviä ajatuksia.

Webropol-kyselyn tuloksista käy ilmi, että suurimpien kuntien kirjastot ovat kiinnostuneita Vaski-yhteistyöstä. Suurimmassa osassa pienten kuntien kirjastoja sitä vastoin ei koeta tarvetta Vaski-yhteistyölle eikä myöskään vieraskielisen kokoelman uudistamiselle. Syynä tähän on maahanmuuttajien vähäinen määrä näissä kunnissa. Kysyntää ei siis näytä olevan tarpeeksi. Suuremmissa kunnissa sitä vastoin ollaan innokkaita kehittämään vieraskielisiä aineistoja. Yhteisistä siirtokokoelmista innostuttiin useammassakin kirjastossa.

Teoriaosuudessa käsiteltyjen tutkimusten mukaan oman kielen säilyttäminen on maahanmuuttajille tärkeää. Kirjastot voivat olla monin tavoin mukana auttamassa maahanmuuttajien integroimisessa. Niissä kunnissa, joissa asuu maahanmuuttajia, näyttäisi olevan tärkeää myös kehittää monikulttuurisia palveluja sekä vieraskielistä kokoelmaa.

ASIASANAT:

kirjastoaineistot, kokoelmatyö, kotoutuminen, maahanmuuttajat, monikulttuurisuus, vieraskielisyys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Library and Information Services.

2012| Total number of pages 55

Instructor Olli Mäkinen

Maria Visser

THE VASKI LIBRARIES' COLLECTIONS IN FOREIGN LANGUAGES

This Bachelor's thesis was commissioned by Vaski Libraries' working group for collection work. The aim of the study was to examine the current situation of Vaski Libraries' foreign language collections, the needs libraries have regarding materials in foreign languages as well as prospects for cooperation within the Vaski group.

The theoretical framework of the thesis is an overview of immigration in Finland in general and more specifically in Varsinais-Suomi. Also, the significance of libraries in the integration of immigrants is discussed as well as the importance of mother tongue.

The study included a Webropol questionnaire that was sent to the libraries in Vaski area. In addition, the administration of foreign language collections in other parts of Finland was examined and it was compared with that of the Vaski libraries. Also an information specialist from Rotterdam city library was interviewed.

The findings of the Webropol questionnaire indicate that the libraries in bigger cities are interested in Vaski cooperation. In most of the smaller municipalities there seems to be no need for either Vaski cooperation or developing the foreign language collections. The reason for that is the low number of immigrants in these municipalities. However, bigger city libraries are eager to develop their collections in foreign languages. They are particularly interested in having common circulating collections.

According to research the maintenance of mother tongue is important to immigrants. Also libraries can be involved in many ways to help immigrants to integrate. In the cities with large immigrant population it is significant to develop both multicultural services and foreign language collections.

KEYWORDS:

Collection work, immigrants, integration, library collections, multiculturalism

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA	9
2.1 Maahanmuuton syyt	9
2.1.1 Opiskelu ja työ	10
2.1.2 Perhesiteet	11
2.1.3 Paluumuuttajat	11
2.1.4 Pakolaiset	12
2.2 Maahanmuuton jakautuminen alueittain	12
2.3 Maahanmuuttajat Varsinais-Suomessa	13
3 KIRJASTON MERKITYS MAAHANMUUTTAJILLE	14
3.1 Esimerkkejä monikulttuurisesta toiminnasta	14
3.1.1 Helsinki ja monikulttuurinen kirjasto	14
3.1.2 Tampere	15
3.1.3 Turku ja Open Zone -projekti	15
3.2 Monikulttuurisen kirjastotoiminnan periaatteet	16
3.3 Maahanmuuttajien kirjaston käytöstä tehtyjä tutkimuksia	17
3.3.1 Suomessa tehtyjä tutkimuksia	17
3.3.2 Klaus Karlssonin pro gradu -tutkimus	19
3.4 Kirjaston merkityksestä	20
4 OMAN KIELEN MERKITYS MAAHANMUUTTAJILLE	22
4.1 Äidinkieli	22
4.2 Kaksikielisyys	23
4.3 Lapsi ja äidinkieli	24
4.4 Äidinkieli ja aikuisväestö	25
5 WEBROPOL-KYSELY	26
5.1 Tutkimuksen toteutus	26
5.2 Kyselyn tulokset	28
5.2.1 Maahanmuuttajat kunnissa	28
5.2.2 Kotouttamistoimenpiteet	32

5.2.3 Kirjaston aineisto	33
5.2.4 Harvinaiskielisen aineiston tarve	37
5.2.5 Vaski-yhteistyö	39
5.2.6 Sähköpostiviestien vastaukset	41
6 TUTKIMUSHAASTATTELUT	42
6.1 Rotterdamin haastattelun toteutus	42
6.2 Rotterdamin haastattelun tulokset	43
6.2.1 Rotterdamin kirjaston kokoelmat	43
6.2.2 Kokoelman hallinta	45
6.2.3 Kirjastotyö ulkomaalaisten parissa	45
6.3 Helsingin kirjaston vieraskielinen kokoelma	46
6.4 Tampereen alueen vieraskielinen kokoelma	47
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	48
8 LOPUKSI	51
LÄHTEET	53

LIITTEET

- Liite 1. Webropol-kysely
- Liite 2. Webropol-kyselyn saatekirje
- Liite 3. Sähköpostikysely
- Liite 4. Rotterdamin haastattelu hollanniksi

KUVIOT

- Kuvio 1. Vuosina 2006–2009 myönnetyt oleskeluluvat sekä turvapaikanhakijat hakuperusteittain Suomessa (Väestöliitto 2011). 10
- Kuvio 2. Maahanmuuttajien ikäjakauma Varsinais-Suomen kunnissa. 30

TAULUKOT

Taulukko 1. Ulkomaan kansalaisten ja erikielisten osuus kunnissa (Väestörekisteri 2011).	27
Taulukko 2. Kunnissa puhuttavat kielet.	29
Taulukko 3. Maahanmuuttajien lukutaito Vaski-alueen kunnissa.	30
Taulukko 4. Maahanmuuttajien maassaoloaika Vaski-alueen kunnissa.	31
Taulukko 5. Maahanmuuttajien lukutaito ja maassaoloaika Vaski-alueen kunnissa.	31
Taulukko 6. Kokoelman suuruus Vaski-alueen kirjastoissa.	34
Taulukko 7. Vaski-kirjastojen kokoelmien koko eri kirjastoissa.	34
Taulukko 8. Harvinaiskielinen aineisto Vaski-alueen kirjastoissa.	35
Taulukko 9. Harvinaiskielisen aineiston ajantasaisuus Vaski-alueen kirjastoissa.	37
Taulukko 10. Harvinaiskieliseen aineistoon kohdistuva kysyntä.	38
Taulukko 11. Maahanmuuttajien omakielisen aineiston tarve eri kirjastoissa.	38
Taulukko 12. Kirjastojen halukkuus Vaski-yhteistyöhön.	39
Taulukko 13. Kirjastojen halukkuus Vaski-alueen yhteiseen valintaan.	40
Taulukko 14. Kirjastojen halukkuus Vaski-alueen yhteiseen hankintaan.	40

1 JOHDANTO

Ulkomaalaisten määrä Suomessa on viime vuosina lisääntynyt huomattavasti. Varsinkin suurissa kaupungeissa ulkomaalaisten määrän lisääntyminen ei voi olla vaikuttamatta julkisiin palveluihin ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Myös Varsinais-Suomessa voidaan nähdä maahanmuuttajaväestön kasvun vaikutuksia. Suurelta osin tämä kasvu keskittyy Turun alueelle.

Kirjasto on julkinen organisaatio, jonka tulee vastata yhteiskunnan tarpeisiin. Sen on siis jollakin tavoin reagoitava maahanmuuttajamäärän kasvuun. Tästä syystä kirjaston palveluja onkin muokattu kansainvälisemmiksi ja monin paikoin on koottu monikielistä kokoelmaa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Vaski-alueen eli Varsinais-Suomen kirjastojen vieraskielisen kokoelman nykyistä tilannetta. Tutkimuksessa selvitetään, missä monikulttuurinen kokoelma fyysisesti sijaitsee, kuinka suuri kokoelma on ja kuinka paljon maahanmuuttajia alueella ja sen eri kunnissa asuu. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, kuinka suuri erikielisen kirjallisuuden kysyntä on eri kunnissa. Tarkoituksena on siis selvittää, minkä kielistä kirjallisuutta kokoelmista jo löytyy ja minkä kieliselle kirjallisuudelle on tarvetta. Tutkimuksen toimeksiantajana on Vaski-kirjastojen kokoelmatyöryhmä.

Teoriaosuus koostuu kolmesta luvusta. Ensin käsitellään lyhyesti Suomen maahanmuuttajatilannetta koko maan osalta sekä erikseen Varsinais-Suomen osalta. Seuraavaksi selvitetään kirjaston merkitystä maahanmuuttajien integroitumiselle. Teoriaosuuden lopussa käsitellään oman kielen merkitystä maahanmuuttajien kotoutumiselle ja identiteetille.

Varsinainen tutkimus toteutettiin webropol-kyselynä, joka lähetettiin eri Vaski-kuntien kirjastoille. Tutkimuksen avulla pyrittiin saamaan kokonaiskuva Vaski-alueen nykyisestä tilanteesta monikulttuurisen kokoelman osalta. Tämän lisäksi haastateltiin Rotterdamin kirjastossa työskentelevää tietopalvelijaa ja

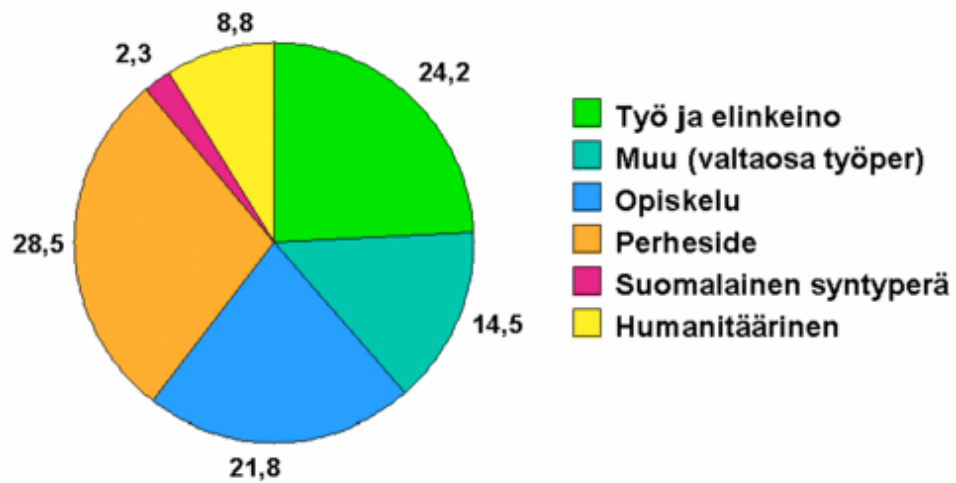
verrattiin Suomen ja Alankomaiden kirjastojen monikulttuurista tilannetta keskenään. Jatkossa tutkimuksen toivotaan olevan avuksi Vaski-alueen vieraskielisen kokoelman hallinnoimisessa.

2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

Suomen väestörakenne on viime vuosien aikana muuttunut merkittävästi. Varsinkin suurten kaupunkien ulkomaalaisväestön määrä on kasvanut selvästi. Vuonna 1980 Suomessa asui noin 15 000 ulkomaan kansalaista. Vuonna 2009 ulkomaan kansalaisten lukumäärä oli jo noin 155 000. (Tilastokeskus 2011.) Maahanmuuttajien määrä alkoi kasvaa Suomessa 1990-luvun taitteessa, ja siitä lähtien kasvu on ollut vuosittaista, aivan viime vuosia lukuun ottamatta. Tässä luvussa käsitellään yleisesti maahanmuuttajien määrää ja eri kansallisuuksien kirjoa Suomessa. Lisäksi kerrotaan jonkin verran Varsinais-Suomen maahanmuuttajatilanteesta erikseen.

2.1 Maahanmuuton syyt

Maahanmuuttoviraston mukaan maahanmuuttajalla tarkoitetaan maasta toiseen muuttavaa henkilöä. Syy muuttoon voi siis olla mikä vain. Suomesta löytyy tänne monista syistä muuttaneita ihmisiä, kuten työn tai opiskelun takia tänne muuttaneet, perhesiteen vuoksi maahan muuttaneet, paluumuuttajat sekä pakolaiset. (Maahanmuuttovirasto 2011.) Kuvio 1 osoittaa, miten eri hakuperusteittain myönnetyt oleskeluluvat ja turvapaikanhakijat jakautuvat. Perhesiteet ovat siis edelleen tärkein syy maahanmuuttoon ja pakolaisten osuus maahanmuutosta on marginaalinen.

Kuvio 1. Vuosina 2006–2009 myönnetyt oleskeluluvat sekä turvapaikanhakijat hakuperusteittain Suomessa (Väestöliitto 2011).

2.1.1 Opiskelu ja työ

Työperusteisella maahanmuutolla tarkoitetaan maahanmuuttajia, jotka muuttavat maahan, koska heillä on vastaanottavassa maassa työpaikka. Työperusteiseen maahanmuuttoon kuuluu myös niin sanottu ”täsmärekytointi”, joka tarkoittaa Suomen työelämän tarpeista lähtevää maahanmuuttoa.

Työperusteinen maahanmuutto on Suomessa varsin uusi ilmiö. Tästä syystä Suomessa ei ole tehty laajoja tutkimuksia työperusteisten maahanmuuttajien kotoutumisesta yhteiskuntaan. Työperusteiset maahanmuuttajat voidaan jakaa kahteen ryhmään: korkeasti koulutetut erityisosaajat sekä heikommin koulutetut, jotka hakevat uudesta maasta parempaa elin- ja tulotasoa. Verrattuna muihin EU-maihin Suomessa on vähän korkeasti koulutettuja erityisosaajia. Suuri osa näistä erityisosaajista työskentelee tietoteknisissä tehtävissä. (Työterveyslaitos 2009.)

Kansainvälisyys on lisääntynyt siinä määrin, että myös yhä useampi nuori hankkii koulutuksensa kotimaan ulkopuolelta. Vuonna 2009 Suomeen saapui 8700 vaihto-opiskelijaa (Heinonen 2010). Suurin osa ulkomaalaisista opiskelijoista lähtee opintojen päätyttyä takaisin omaan kotimaahansa tai ainakin pois Suomesta (Suominen 2009). He jäävät siis harvoin maahan pysyvästi.

2.1.2 Perhesiteet

Perhesiteet ovat kaikista suurin syy maahanmuutolle. Yli neljännes maahanmuuttajista tulee Suomeen perhesiteen vuoksi. (Väestöliitto 2011.) Henkilöllä, joka muuttaa Suomeen perhesiteen vuoksi, on Suomessa asuva perheenjäsen, jonka luokse hän haluaa muuttaa asumaan. Suomalainen perhekäsitys on suppeampi kuin monessa muussa maassa. Laissa määritelty perheenjäsenten piiri on sen tähden laajempi, kuin miksi moni sen mieltää. Tämän vuoksi perhesiteiden vuoksi Suomeen muuttaa paljon sellaisia henkilöitä, jotka suomalaisen perhekäsityksen mukaan ovat perheen ulkopuolisia sukulaisia. (Maahanmuuttovirasto 2011.)

2.1.3 Paluumuuttajat

Paluumuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttavaa henkilöä, jolla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheinen yhteys Suomeen. Paluumuuttajat voidaan jakaa kahteen ryhmään: inkerinsuomalaiset eli entisen Neuvostoliiton alueelta tulevat henkilöt sekä henkilöt, joilla on jokin muu suomalainen syntyperä. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat entiset Suomen kansalaiset sekä entisten suomalaisten jälkeläiset. (Maahanmuuttovirasto 2011.)

Kolmen viime vuoden aikana suomeen tulleiden paluumuuttajien osuus kaikista maahanmuuttajista on ollut reilu neljännes (Tilastokeskus 2011). Vuoden 1990 jälkeen Suomeen on saapunut yhteensä noin 30 000 paluumuuttajaa (Sisäasiainministeriö 2011).

2.1.4 Pakolaiset

Pakolaisuus on Suomessa kansainvälisesti katsoen vielä varsin uusi ilmiö. Valtaosalle Suomen kansalaisista pakolaisuus tuli tutuksi vasta 1990-luvun alussa, kun ensimmäiset suuret somalipakolaisryhmät saapuivat Suomeen. (Pakolaisapu 2011.) Tästä lähtien Suomeen on vuosittain tullut noin 1000–4000 turvapaikanhakijaa. Yhteensä Suomeen on vuosina 1973–2000 tullut 37 587 pakolaista.

Turvapaikkaa Suomesta voi hakea henkilö, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa asuinmaassaan vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, poliittisen mielipiteen tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi. Pakolaisaseman saavat ne turvapaikanhakijat, joille annetaan turvapaikka tai jotka otetaan Suomeen pakolaiskiintiössä. Kiintiöpakolaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka pakolaisaseman YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on tutkinut ja jotka otetaan Suomeen eduskunnan päättämässä vuosikiintiössä, yleensä pakolaisleiriltä. (Maahanmuuttovirasto 2011.)

2.2 Maahanmuuton jakautuminen alueittain

Suurin osa maahanmuuttajista asuu suurissa kaupungeissa. Enemmistö heistä on asettunut eteläisen ja läntisen Suomen rannikolle. Tämän lisäksi Venäjän rajan tuntumassa asuu paljon Venäjän kansalaisia. Monet jo Suomessa asuvat ulkomaan kansalaiset muuttavat Turkuun tai pääkaupunkiseudulle, lähemmäksi maanmiehiään.

Alueellisesti eniten maahanmuuttajia asuu Uudenmaan läänissä. Sen lisäksi Varsinais-Suomi ja Pirkanmaa ovat tärkeitä maahanmuuttaja-alueita. Näiden kolmen kärkimaakunnan yhteisosuus on maahanmuutosta noin 60 prosenttia.

Suomeen muuttaneiden henkilöiden kotimaalla on jonkin verran vaikutusta siihen, mille alueelle Suomessa muutetaan. Paljon Venäjän kansalaisia esimerkiksi asuu Itä-Suomessa ja syntyperäiset ruotsalaiset muuttavat ruotsinkielisille alueille. (Heikkilä & Pikkarainen 2008, 44–49.)

2.3 Maahanmuuttajat Varsinais-Suomessa

Varsinais-Suomessa on Uudenmaan ja Ahvenanmaan jälkeen suhteessa eniten ulkomaalaisia. Suurin osa maakunnan maahanmuuttajista asuu Turun ja Salon seutukunnissa. Turun seutukunnan osuus maahanmuuttajista on 82 prosenttia ja Salon 9 prosenttia. 69 prosenttia maahanmuuttajista asuu Turun kaupungissa. (Marttinen 2007.)

Turun kaupunki on yksi Suomen pakolaiskeskuksista. Tästä syystä Turun alueen maahanmuuttajista suuri osa on pakolaisia. (Marttinen 2007.) Varsinais-Suomessa oli vuoden 2008–2009 vaihteessa 17 900 vieraskielistä (Sisäasiainministeriö 2010). Ulkomaalaiset poikkeavat ikärakenteeltaan muusta väestöstä. Suurin osa heistä on työikäisiä. Jatkossa lasten määrä tulee kasvamaan perheiden yhdistämisen ja maahanmuuttajien korkean hedelmällisyyden myötä. Yli 65-vuotiaiden määrä maahanmuuttajissa on hyvin vähäinen. (Marttinen 2007.)

3 KIRJASTON MERKITYS MAAHANMUUTTAJILLE

Kirjastojen asiakaskuntiin kuuluu paljon maahanmuuttajia. Tässä luvussa tarkastellaan maahanmuuttajien kokemuksia kirjastosta sekä kirjaston merkitystä maahanmuuttajien kotoutumiselle ja henkiselle hyvinvoinnille. Monissa kirjastoissa järjestetään erityistä monikulttuurista toimintaa. Se pitää sisällään muun muassa esitelmiä, kerhoja, kursseja ja kiertokävelyitä. Lisäksi kirjastoihin on koottu monikulttuurista kokoelmaa sen mukaan, kuinka paljon erikielisiä maahanmuuttajia paikkakunnalla asuu.

3.1 Esimerkkejä monikulttuurisesta toiminnasta

Tässä kappaleessa esitellään lyhyesti Helsingin, Tampereen ja Turun kirjastojen monikulttuurista toimintaa. Tarkasteltavaksi valittiin nämä kaupungit, koska ne sijaitsevat keskeisillä paikoilla maan tärkeimpiä maahanmuuttaja-alueita.

3.1.1 Helsinki ja monikulttuurinen kirjasto

Helsingin kaupunginkirjasto järjestää erilaista toimintaa ulkomaalaisille. Tällä hetkellä pääkirjastossa ja eri lähikirjastoissa järjestetään kielikahviloita, joissa keskustellaan suomeksi eri asioista ja samalla kahvitellaan. Lisäksi yleisten kirjastojen esite on saatavana 16 eri kielellä. Kirjaston verkkosivuilta löytyy myös linkkejä erilaisille monikulttuurisille sivustoille sekä erikielisiä lukulistoja lapsille. (Helsingin kaupunginkirjasto 2012.)

Antti Mäkisen sähköpostiviestin (14.4.2011) mukaan Helsingin kaupunginkirjasto on yleisten kirjastojen keskuskirjasto. Siksi opetusministeriö on antanut sille velvollisuuden hoitaa niin sanottua Monikielistä kirjastoa. Tämä tehtävä on valtakunnallinen. Helsingin kaupunginkirjasto saa opetusministeriöltä

erillisavustusta materiaalien hankintaan. Fyysisesti monikielinen kokoelma sijaitsee Helsingin kaupunginkirjaston pääkirjastossa Pasilassa.

3.1.2 Tampere

Tampereen pääkirjastossa Metsossa toimii kielikahvila. Se on kaikille avoin keskusteluryhmä, jossa voi harjoitella suomen kielen puhumista. Siellä keskustellaan vaihtuvista aiheista ja välillä pelataan yhdessä. Kielikahvilassa on tähän mennessä käynyt maahanmuuttajia lukuisista maista. (Tampereen kaupunginkirjasto 2012.)

Tampereen kaupunginkirjaston verkkosivuilla mainostetaan myös lehtienlukusalia, jossa voi lukea sanoma- ja aikakauslehtiä eri puolilta maailmaa. Lisäksi kirjasto järjestää erilaisia maahanmuuttajille suunnattuja tai heille soveltuvia tapahtumia. Kirjaston esite löytyy 12 eri kielellä.

3.1.3 Turku ja Open Zone -projekti

Turun kaupunginkirjasto on mukana Turun ammattikorkeakoulun Open Zone -projektissa. Open Zone kehittää kirjastoja avoimina ja monikulttuurisina oppimisympäristöinä. Projekti myös täydennyskouluttaa kirjastoalan ammattilaisia monikulttuuriseen kirjastotyöhön. Tämän lisäksi projektin tarkoituksena on vahvistaa maahanmuuttajien media- ja viestintätaitoja.

Turun kaupunginkirjastolla on myös monikielinen kokoelma, jota tarkastellaan varsin yksityiskohtaisesti Piret Luukan ja Mako Halmin kehittämistyössä *Taustatutkimus Turun kaupunginkirjaston monikulttuurisen palvelukonseptin kehittämiseksi* (2011). Luukan ja Halmin tutkimus sisältää taulukoita eri kieliryhmien kokoelmien nidemääristä ja lainauksen kiertonopeuksista Turun vieraskielisessä kokoelmassa. Monikielisen kokoelman lisäksi Turun kaupunginkirjasto järjestää maahanmuuttajille erilaisia kerhoja ja kursseja. Tällaisia kerhoja ovat muun muassa Nuorten SanaPaja, Naisten lukupiiri sekä Bosniankielinen lastenkerho.

Maahanmuuttajalaisille suunnattu lukupiiri kokoontuu eri kerroilla eri lähikirjastoissa. Turun kaupunginkirjasto pitää sitä yhteistyössä Kulttuuriasiakkeksen maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuuspalveluiden ja Turun naiskeskuksen kanssa. Bosniankielinen lastenkerho pyrkii vahvistamaan lasten kielitaitoa ja kulttuurin hallintaa. Kerho on tarkoitettu kouluikäisille. Se kokoontuu Varissuon lähikirjastossa. Nuorten SanaPaja on suunnattu sekä suomalaisille että maahanmuuttajanuorille. Sen tarkoituksena on saada nuoret omaksumaan kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen liittyviä taitoja. Kerhossa tutustutaan monipuolisesti maailmaan puhuen, kirjoittaen, lukien ja kuunnellen. Maahanmuuttajanuoret hyötyvät kerhosta, koska se tukee heidän kotoutumistaan ja opiskeluedellytyksiään. (Turun kaupunginkirjasto 2012.)

3.2 Monikulttuurisen kirjastotoiminnan periaatteet

Monikulttuurisen yhteiskunnan toiminnassa pätevät tietyntyyppiset ohjeet ja lait. Myös kirjaston palveluihin on olemassa erilaisia ohjeita monikulttuurisuutta koskien. Suomen laki velvoittaa tasapuoliseen kohteluun julkisissa laitoksissa ja organisaatioissa (Perustuslaki 11.6.1999/731). Kirjastolain mukaan väestön yhtäläinen mahdollisuus sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen sekä jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen on yleisten kirjastojen tärkein tavoite (Kirjastolaki 4.12.1998/904).

IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) on laatinut kirjastoja koskevat ohjeet monikulttuurisuutta koskien. Näiden ohjeiden mukaan monikulttuurisessa yhteisössä on tärkeää säilyttää tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus palveluiden tarjonnassa. IFLA:n mukaan kirjastoilla on tärkeä rooli sosiaalisessa ja kulttuurisessa osaamisessa sekä koulutuksessa. Kirjasto on oppimisen, informaation ja kulttuurin keskus, joten myös yhteiskunnan vähemmistöjen tulisi omata pääsy kirjaston palvelujen äärelle. (Lovio 2010.)

IFLA:n laatimat ohjeet monikulttuuriselle kirjastolle ovat varsin yksityiskohtaiset. Niissä käydään läpi monikulttuuristen yhteisöjen luonne ja tarpeet, palveltavien

yhteisöjen tunteminen, monikielisen ja monikulttuurisen palvelun järjestäminen, hankinta, luettelointi ja kokoelmanhoito, automaation käyttö monikielisissä kirjastopalveluissa, tietopalvelu ja käyttäjäryhmien lähestyminen sekä markkinointi, PR-työ ja toiminnan edistäminen. (Lovio 2010.)

3.3 Maahanmuuttajien kirjaston käytöstä tehtyjä tutkimuksia

Maahanmuuttajien kirjaston käytöstä on tehty runsaasti tutkimuksia maailmalla ja Suomessakin niitä on jo kertynyt jonkin verran. Nämä tutkimukset antavat tärkeää tietoa maahanmuuttajien tarpeista ja toiveista kirjaston asiakkaina. Niiden avulla saadaan myös tietoa kirjaston merkityksestä maahanmuuttajien elämässä ja kotoutumisprosessissa.

3.3.1 Suomessa tehtyjä tutkimuksia

Maahanmuuttajista kirjaston käyttäjinä on tehty Suomessakin useita opinnäytetöitä ja muita tutkimuksia. Maahanmuuttajia on haastateltu ja heidän kirjastoon kohdistuvia toiveitaan ja tarpeitaan on kartoitettu. Näin on saatu arvokasta tietoa monikulttuurisen toiminnan ja kokoelman kehittämiseksi kirjastoissa.

Anna Hilskan opinnäytetyössä *Maahanmuuttajien palvelutarvekartoitus Turun kaupunginkirjastossa* toteutettiin asiakaskysely kahdessa kotoutumiskoulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa. Tämän lisäksi tutkimuksessa toteutettiin viisi teemahaastattelua. Hilskan tutkimuksen mukaan kirjastoon suhtauduttiin pääosin myönteisesti. Maahanmuuttajat kaipasivat omalla äidinkielellään tietoa kirjaston palveluista sekä apua tiedonhakuun. Lisäksi pidettiin tärkeänä saada tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Suurimmaksi puutteeksi koettiin kuitenkin omakielisen aineiston niukkuus.

Vaikka Hilskan tutkimuksen mukaan tärkeimmät palvelut olivatkin omakielinen kokoelma ja tiedon saatavuus, pidettiin monikulttuurista toimintaa ja tapahtumia valtaväestön ja maahanmuuttajien välistä vuorovaikutusta edistävinä. Tärkeänä

pidettiin ennen kaikkea sellaista toimintaa, joka tarjosi mahdollisuuden suomen kielen harjoitteluun. Lisäksi naisille ja tytöille järjestettävä toiminta koettiin tärkeäksi ja sen koettiin tarjoavan ulospääsyä sosiaalisesta eristyneisyydestä.

Susanna Venemiehen opinnäytetyö *Turvapaikanhakijan tuki? – Maahanmuuttaja-asiakkaiden palvelukartoitus Kotkan kaupunginkirjastossa* käsittelee niin ikään maahanmuuttajien kirjaston käyttöä. Venemies on Hilskan tavoin tehnyt sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tutkimuksen. Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että varsinkin juuri maahan muuttaneet henkilöt kävivät kirjastossa usein. Syynä tähän oli oletettavasti se, että heillä ei vielä ole ollut työlupia ja sosiaalista verkostoa, joten kirjaston palvelut ovat tuoneet helpotusta arkeen, sisältöä vapaa-aikaan sekä pääsyn internetiin. Toinen huomio, jonka Venemies tutkimuksessaan tekee on se, että niin sanottujen kolmannen maailman maista tulleiden naisten osuus oli kirjastonkäyttäjistä hyvin marginaalinen, vaikka suuri osa Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista on juuri näitä kolmannen maailman naisia.

Sari toivosen opinnäytetyö *Maahanmuuttajalapsen- ja nuoren kirjaston asiakkaina –palvelut Leppävaaran aluekirjastossa*, keskittyy pohtimaan lasten ja nuorten kirjaston käyttöön liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajalapsen ja -nuoren käyttivät kirjastoa useimmiten tietokoneilla pelaamiseen. Lisäksi kirjastossa vietettiin vapaa-aikaa ja sieltä lainattiin kirjoja. Opiskelu ja tiedonhaku jäivät maahanmuuttajalapsen ja -nuoren osalta vähäisemmiksi.

Niina Pirttiniemen opinnäytetyö *Maahanmuuttajat kulttuuripalveluiden käyttäjinä Turussa* käsittelee sitä, miten maahanmuuttajat käyttävät eri kulttuuripalveluja ja millaista tarjontaa heille on saatavilla Turun seudulla. Opinnäytetyö on vuodelta 2003. Sen mukaan maahanmuuttajat käyttivät kirjastoa ahkerasti. Jopa 95,8 prosenttia haastatelluista oli käyttänyt kirjastoa. Suosituin Turun kirjastoista oli pääkirjasto. Seuraavaksi eniten oli käytetty Varissuon kirjastoa. Eniten maahanmuuttajat lainasivat oppikirjoja, mutta myös sanakirjoja ja omakielisiä tietokirjoja ja romaaneja lainattiin, vaikka tässä ongelmaksi koettiin kokoelmien niukkuus. Kirjaston palveluista suosituinta oli lainaus. Lisäksi kirjastossa luettiin

lehtiä ja käytettiin internetiä. Pirttiniemen tutkimuksen mukaan maahanmuuttajat olivat erittäin tyytyväisiä kirjastoon ja sen palveluihin.

3.3.2 Klaus Karlssonin pro gradu -tutkimus

Klaus Karlssonin tutkimus *Folkbibliotek och invandrares första tid i Sverige: En explorativ undersökning* pureutuu maahanmuuttajien alkuaikoihin uudessa maassa ja siihen, miten he silloin käyttävät kirjastoa. Tutkimuksessa erotellaan kirjaston eri tehtäviä. Kirjasto nähdään siinä kulttuurikeskuksena, kohtauspaikkana sekä tiedon ja oppimisen keskuksena. Tutkimus on Boråsin korkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun linjan pro gradu -tutkimus.

Karlssonin tutkimuksen mukaan kirjaston tärkein tehtävä maahanmuuttajien keskuudessa on olla tiedon ja oppimisen keskuksena. Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat käyttivät kirjastossa tietokoneita ja internetiä sekä lukivat erimaalaisia lehtiä. Nämä kanavat toimivat ennen muuta yhteysvälineenä oman kotimaan ihmisiin ja tapahtumiin. Tämän lisäksi sanakirjat ja kielikurssit olivat haluttuja ja niiden tarve koettiin suureksi. Ruotsin kulttuuriin ja yhteiskuntaan tutustuminen nähtiin tärkeäksi ja kirjaston katsottiin voivan auttaa siinä huomattavasti. Samoin ruotsin kielen oppimisen kannalta kirjastolla oli paljon annettavaa. Tietokirjoja maahanmuuttajat lainasivat vähän, mikä johtui oletettavasti siitä, että omakielistä tietokirjallisuutta ei ollut saatavilla.

Kulttuurikeskuksena kirjasto toimi ennen muuta kaunokirjallisuuden lainaamisen kautta. Maahanmuuttajat lainasivat kaunokirjallisuutta vaihtelevasti, koska omakieliset kokoelmat olivat usein puutteellisia. Omakielisen kaunokirjallisuuden lisäksi toivottiin ruotsinkielisiä helppolukuisia kirjoja, jotka auttaisivat uuden kielen oppimisessa.

Maahanmuuttajat käyttivät kirjastoa myös tapaamispaikkana ja sosiaalisena keskuksena. Varsinkin lapset käyttivät kirjastoa tähän tarkoitukseen. Lapset toivat usein vanhempansa mukanaan kirjastoon ja sitä kautta myös vanhemmat pääsivät kirjaston palveluiden äärelle.

3.4 Kirjaston merkityksestä

Yelena Jönsson-Lanevska kirjoittaa artikkelissaan *The gate to understanding: Swedish libraries and immigrants*, että kirjaston tehtävänä maahanmuuttajien parissa on kouluttaa, tiedottaa ja saattaa ihmisiä yhteen. Jönsson-Lanevskan mukaan kirjaston tehtävänä on niin ikään auttaa maahanmuuttajaa kotoutumaan juuri sopeutumisen vaikeimmassa vaiheessa, jolloin uuteen kulttuuriin liittyy pettymyksen tunteita ja negatiivisia ajatuksia.

Myös edellä mainittujen tutkimusten mukaan kirjasto näyttäisi olevan maahanmuuttajille tärkeä väylä uuteen yhteiskuntaan kotoutumiselle. Monelle maahanmuuttajalle se on aluksi ainoa kodin ulkopuolinen paikka, jossa voi nähdä muita ihmisiä ja tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan. Pääsy internetiin on maahanmuuttajille tärkeää, sillä sen avulla he pystyvät pitämään yhteyttä omaan maahan jääneisiin sukulaisiin ja ystäviin.

Kirjasto antaa maahanmuuttajille mahdollisuuksia uuden maan kielen oppimiseksi. Kirjastosta monet maahanmuuttajat ovat myös saaneet tietoteknistä opastusta, joka on nyky-yhteiskunnassa ensiarvoisen tärkeää. Erilaiset kurssit ja tapahtumat tarjoavat maahanmuuttajille virikkeitä ja kontakteja sekä opastavat kielelliseen vuorovaikutukseen uuden maan kielellä. Näyttäisi siis siltä, että kirjaston arvoa maahanmuuttajien integroimisessa ei voi kieltää.

Uuden maan kulttuurin lisäksi kirjastolta toivotaan myös omakielistä kirjallisuutta ja muuta aineistoa. Maahanmuuttajat ovat siis saaneet apua kirjastolta myös oman kulttuuriperintönsä ja kielensä säilyttämiseen. Harvinaiskieliset kokoelmat ovat monessa kirjastossa vielä erittäin suppeita ja edellä esiteltyjen tutkimusten mukaan niiden laajentamista ja ajanmukaistamista toivotaan.

Tutkimukset antavat ymmärtää, että kirjastoilla on maahanmuuttajien integroimisessa kahtalainen merkitys. Toisaalta ne opastavat uuden kulttuurin ja kielen oppimiseen, toisaalta auttavat oman kulttuurin ja kielen ylläpitämisessä.

Nämä tehtävät yhdessä auttavat maahanmuuttajaa tiellä kohti uuteen yhteiskuntaan integroitumista.

4 OMAN KIELEN MERKITYS MAAHANMUUTTAJILLE

Tässä luvussa tarkastellaan oman kielen merkitystä maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta. Lähtökohtana on oletamus, että oman äidinkielen hyvä osaaminen on hyödyllistä myös muita kieliä opeteltaessa. Lisäksi oletetaan, että maahanmuuttajan identiteetille on terveellistä osata myös omaa kieltä ja pitää huolta oman kulttuurin säilymisestä. Hyvä identiteetin tuntemus ja kielitaito, niin oman kuin uuden kotimaan kielenkin, edesauttavat maahanmuuttajaa selviytymään yhteiskunnassa ja uudessa ympäristössä. Tässä luvussa tarkastellaan, millaisia ajatuksia maahanmuuttajien oman kielen merkityksestä on esitetty.

4.1 Äidinkieli

Äidinkieli on se kieli, jonka ihminen oppii luontaisesti varhaislapsuudessaan, ja jonka hän osaa parhaiten. Se on kaikkiin muihin kieliin verrattuna erityisasemassa. Äidinkieli on ihmisen elämänhallinnan väline. Aino-Kaisa Meriläinen kirjoittaa artikkelissaan *Äidinkielen asemasta*, että äidinkieli on osa ihmisen persoonallisuutta. Meriläisen mukaan äidinkieli on ihmiselle kuin juuret puulle. Kun ihminen hallitsee oman kielen rakenteita, sanastoa ja kielioppia, hänen on helpompi omaksua niitä myös vieraasta kielestä. (Meriläinen 2002, 3)

Äidinkieli on Suomen perustuslain mukaan jokaisen perusoikeus. Tämä tarkoittaa, että kaikilla Suomessa asuvilla on oikeus kehittää ja ylläpitää omaa äidinkieltään. (Perustuslaki 11.6.1999/731.) Jo tämä Suomen lain kohta osoittaa, että äidinkielen ylläpitämisessä on kysymys perusoikeudesta, joka kuuluu jokaiselle ihmiselle automaattisesti. On selvää, että uuteen kulttuuriin muuttaessaan henkilön on opeteltava myös uuden maan kieli, mutta sen ei pitäisi tapahtua oman kielen kustannuksella.

4.2 Kaksikielisyys

Kaksikielisyydelle on paljon erilaisia määritelmiä. Sosiologiassa kaksikielinen henkilö määritellään sellaiseksi henkilöksi, joka on oppinut kaksi kieltä perheessä syntyperäisiltä puhujilta alusta asti ja joka on käyttänyt kahta kieltä rinnakkain kommunikaatiovälineenä alusta asti. Kielisosiologian määritelmän mukaan kaksikielinen henkilö käyttää (tai pystyy käyttämään) kahta kieltä (useimmissa tilanteissa) omien toiveidensa ja yhteiskunnan vaatimusten mukaisesti. Sosiaalipsykologiassa kaksikieliseksi määritellään henkilö, joka samastuu kaksikieliseksi tai henkilö, jota muut pitävät kaksikielisenä. (Skutnabb-Kangas 1988, 63)

Koska kaksikielisyydelle on olemassa niin monia määritelmiä, eivätkä ne ole aina kovin selkeitä, Tove Skutnabb-Kangas suosittelee, että kaksikielisyys on määriteltävä joka kerta, kun käsitettä käytetään. Tässä opinnäytetyössä kaksikieliselä tarkoitetaan henkilöä, joka on perheessä oppinut kaksi kieltä tai jonka perheen ja yhteiskunnan kielet poikkeavat toisistaan, niin että henkilön tulee selviytyäkseen kyetä käyttämään kahta eri kieltä sujuvasti.

Kaksikielisyys on aiemmin nähty uhkana kognitiiviselle toiminnalle ja kehitykselle. Nykyisin kuitenkin suurin osa tieteilijöistä pitää tällaista käsitystä virheellisenä. Tutkimusten mukaan varsinkin henkilöt, jotka hallitsevat kaksi eri kieltä suurin piirtein yhtä hyvin, menestyvät erilaisissa älykkyystesteissä selvästi yksikielisiä paremmin. Hakuta Kenji kirjoittaa raportissaan *Cognitive development of bilingual children*, että kaksikielisyys voi johtaa korkeampaan metalingvistiseen tietämykseen sekä parempiin kognitiivisiin taitoihin. Metalingvistiikalla tarkoitetaan tietoisuutta kielestä ja kielen käyttöön liittyvää joustavuutta. (Hakuta 1986.)

4.3 Lapsi ja äidinkieli

Äidinkielen merkityksestä lapsen identiteetin kehitykselle on tehty paljon tutkimuksia. Opetushallituksen lehtinen *Äidinkieleni* kertoo Suomessa annettavasta omakielisestä opetuksesta maahanmuuttajalapsille ja miksi se on niin tärkeää. Lehtisen mukaan lapsen identiteetille on erityisen tärkeää oman äidinkielen hyvä osaaminen. Se on perusta lapsen ajattelulle ja tunne-elämän kehittymiselle. Äidinkieli on tärkeä väline uuden tiedon ja nimenomaan uuden kielen oppimiseksi. Näin ollen oman äidinkielen opetus tukee myös kaikkea muuta opetusta. Suomalaisen peruskouluopetuksen tavoitteena onkin, että vieraskieliset lapset saavuttaisivat mahdollisimman toimivan kaksikielisyyden. Puhuttu kieli opitaan automaattisesti kotona tapahtuvassa vuorovaikutuksessa, mutta kirjoitetun kielen oppimiseen tarvitaan omakielistä kirjallisuutta, satuja ja tarinoita. (Opetushallitus 1997, 2, 5.)

Vaikka tutkimukset osoittavatkin, että lasten oman äidinkielen opetus tukee myös suomen kielen oppimista, maahanmuuttajien oman kielen opetus ei aina saa riittävää tukea yhteiskunnalta. Maahanmuuttajien suomen kielen taito ja sen ohella mahdollisuus pitää yllä ja kehittää omaa äidinkieltään ja kulttuuriaan tulisi nähdä voimavarana. Sen myötä maahanmuuttajataustaisista nuorista voi kasvaa tulevaisuuden monikulttuurisia ja monikielisiä osaajia. (Sektoritutkimuksen esikunta 2009.)

Kimi Kondo-Brownin mukaan lapsilla, jotka ovat motivoituneita oppimaan omaa äidinkieltään, on positiivisempi käsitys omasta etnisestä identiteetistään ja he myös saavuttavat parempia akateemisia tuloksia ja sosiaalisia suhteita. (Kondo-Brown 2006.) Katjamaria Halme kirjoittaa raportissaan *Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen*, että oppiessaan äidinkieltä lapsi oppii kielille yhteisen perustan, joka tukee muiden kielten oppimista. Kun lapsen äidinkielen oppimista tuetaan, varmistetaan samalla se, että lapsi saa myös valtakielen haltuunsa. Halmeen mukaan oman äidinkielen opetusta saaneet menestyvät koulussa paremmin kuin ne, jotka eivät ole opetukseen osallistuneet. (Halme 2010, 87.)

4.4 Äidinkieli ja aikuisväestö

Aikuisten maahanmuuttajien äidinkielen tärkeydestä on huomattavasti vaikeampi löytää tutkimuksia. Näyttää siltä, että äidinkieltä on tutkittu suurelta osin vain kehittyvän lapsen näkökulmasta. On ehkä ajateltu, että nimenomaan identiteetin kehittymiselle on olennaista säilyttää omat juuret ja oppia oma kieli hyvin. Kuitenkin myös aikuisten maahanmuuttajien on pyrittävä säilyttämään oma kulttuuriperintönsä, sillä assimilaatio, jolla tarkoitetaan uuteen kulttuuriin sulautumista siten, että vanha kulttuuri unohdetaan ja jätetään kokonaan taakse, ei ole kenenkään edun mukaista. Tutkimusten mukaan parhaat tulokset kotoutumiselle saadaan intergraatiossa, joka siis tarkoittaa uuden kulttuurin omaksumista vanhan rinnalle. (Lovio 2010.)

Usein uuden kotimaan kielen oppiminen nähdään tärkeimpänä tienä integroitumiseen. Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liiton (FARO) toiminnanjohtaja Petr Potchinctchikovin mukaan uuden kielen oppiminen on kuitenkin monelle niin stressaava asia, että alussa se on jopa häiriötekijä, joka jarruttaa uuteen kulttuuriin tutustumista. Potchinctchikovin mukaan uuteen yhteiskuntaan ja kulttuuriin on aluksi parempi tutustua oman kielen välityksellä. (Sivistys 2012.)

Edellä mainitut tutkimukset ja puheenvuorot antavat ymmärtää, että oma äidinkieli on jokaisen ihmisen oikeus sekä erittäin tärkeä tekijä ihmisen identiteetille ja oppimiselle. Kirjasto on julkinen laitos ja sen on avoimen ja oppimaan kannustavan ilmapiirinsä kautta luonnollista tarjota mahdollisuuksia oman kielen harrastamiseen myös maahanmuuttajille.

5 WEBROPOL-KYSELY

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Varsinais-Suomen kirjastojen harvinaiskielisen kokoelman tilannetta sekä maahanmuuttajien määrää eri kunnissa. Vaski-kirjastojen kokoelmatyöryhmän toiveena oli saada tutkimustuloksia, joiden avulla monikielistä kokoelmaa voidaan jatkossa kehittää oikeaan suuntaan. Tutkimustuloksia haluttiin nimenomaan harvinaisten kielten kokoelmasta. Yleisempien kielten, kuten englannin ja saksan, tilannetta ei tässä tutkittu.

5.1 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus tehtiin määrällisenä tutkimuksena webropol-kyselyä käyttäen. Lopuksi tutkimustuloksia verrattiin Helsingin ja Tampereen kaupungin tilanteisiin. Tämän lisäksi haastateltiin Rotterdamin kaupunginkirjaston tietopalvelijaa maahanmuuttaja- ja monikielisyystilanteesta Alankomaissa. Myös näitä haastatteluvastauksia verrattiin webropol-kyselyn tuloksiin.

Varsinainen tutkimus toteutettiin webropol-ohjelmaa käyttäen. Webropol-kysely lähetettiin Vaski-alueen kirjastoille, joita oli 17. Kysely lähetettiin keväällä 2011. Koska vastauksia saatiin vain 12 kappaletta, lähetettiin talvella 2012 sähköpostiviesti niille kirjastoille, joilta vastausta ei tullut. Siinä kysyttiin tärkeimpiä kyselyn kysymyksiä. Tähän sähköpostiviestiin tuli kaksi vastausta. Kolme kirjastoa jätti siis kokonaan vastaamatta kyselyyn. Vastaamatta jättäneiden kirjastojen tilastoista löytyvät tiedot lisättiin myöhemmin kyselyyn.

Kirjastoilta kysyttiin ensin kunnan väkilukua ja ulkomaan kansalaisten sekä erikielisten määrää. Avuksi näihin kysymyksiin oli laadittu liitetiedosto (Taulukko 1), josta vastaajakirjasto saattoi nähdä sellaisia lukuja, joita löytyi tilastotiedoista, mutta joita kirjaston työntekijä ei välttämättä valmiiksi tiedä. Ulkomaalaisten määrän lisäksi haluttiin tietää heidän ikäjakaumaansa sekä naisten ja miesten osuutta ja suomen kielen taitoa.

Kirjastoilta kysyttiin seuraavaksi kirjaston kokoelman laajuutta sekä monikielisen kokoelman kokoa. Saatekirjeessä tarkennettiin, että tutkimuksessa selvitetään nimenomaan harvinaisten kielten tilannetta. Esimerkiksi englantia, venäjää ja saksaa ei siten oteta huomioon. Lisäksi kirjastoilta kysyttiin, onko harvinaiskielistä kirjallisuutta käyty kysymässä, ja miten asiakasta sellaisessa tilanteessa on autettu.

Taulukko 1. Ulkomaan kansalaisten ja erikielisten osuus kunnissa (Väestörekisteri 2011).

Kunta	Ulkomaan kansalaiset	ulkomaan kansalaisten osuus	Erikieliset	Erikielisten osuus
Kaarina	521	2 %	835	3 %
Laitila	149	2 %	162	2 %
Lieto	189	1 %	317	2 %
Masku	76	1 %	87	1 %
Mynämäki	69	1 %	74	1 %
Naantali	191	1 %	251	1 %
Nousiainen	40	1 %	42	1 %
Paimio	89	1 %	118	1 %
Raisio	813	3 %	1120	5 %
Rusko	42	1 %	51	1 %
Taivassalo	37	2 %	40	2 %
Turku	8900	5 %	13444	8 %
Uusikaupunk	122	1 %	135	1 %

Tämän lisäksi kyselyllä haluttiin selvittää, onko kunnassa tehty toimenpiteitä maahanmuuttajien integroimiseksi ja onko kirjasto ottanut osaa näihin toimenpiteisiin. Kirjastoilta kysyttiin myös halukkuutta Vaski-yhteistyöhön, muun muassa yhteiseen hankintaan ja valintaan sekä siirtokokoelmiin.

Webropol-kysely onnistui suhteellisen hyvin, vaikka osa kysymyksistä täytyi muuttaa vapaaehtoisiksi, että kirjastot saatiin vastaamaan kyselyyn. Vapaaehtoiseen kysymykseen voi jättää vastaamatta ja silti jatkaa kyselyä eteenpäin. Osa pakollisista kysymyksistä koettiin siis niin vaikeiksi vastata, että ne oli muutettava vapaaehtoisiksi.

5.2 Kyselyn tulokset

Vastauksia saatiin 12 kappaletta. Suurimmilta kirjastoilta tuli vastaukset kyselyyn. Monet pienet kirjastot sen sijaan eivät vastanneet kyselyyn. Tämä johtui oletettavasti siitä, että pienissä kirjastoissa ei ole monikulttuurista kokoelmaa ollenkaan tai sitä on hyvin vähän. Lisäksi maahanmuuttajamäärä on näissä kunnissa niin vähäinen, että kysely on katsottu tarpeettomaksi. Vastaukset saatiin seuraavilta kunnilta:

Kaarina, Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Pyhäranta, Raisio, Rusko, Sauvo, Turku ja Uusikaupunki

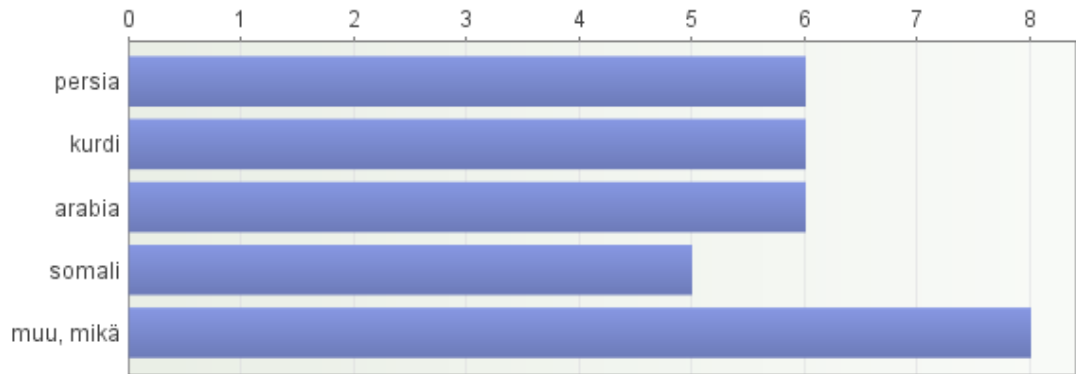
Vastaamatta jättivät Kustavi, Laitila, Paimio, Taivassalo ja Vehmaa.

5.2.1 Maahanmuuttajat kunnissa

Maahanmuuttajien määrä kunnissa näkyy jo lähetetyssä liitetiedostossa (Kaavio 1). Tässä käsitellään niitä kysymyksiä, joilla pyrittiin selvittämään tarkemmin maahanmuuttajien ikä- ja sukupuolijakaumaa sekä kielitaitoa ja maassaoloaikaa.

Kysymykseen, jossa haluttiin kartoittaa tarkemmin, mitä eri kieliä kunnissa puhutaan, tuli kymmenen vastausta (Taulukko 2).

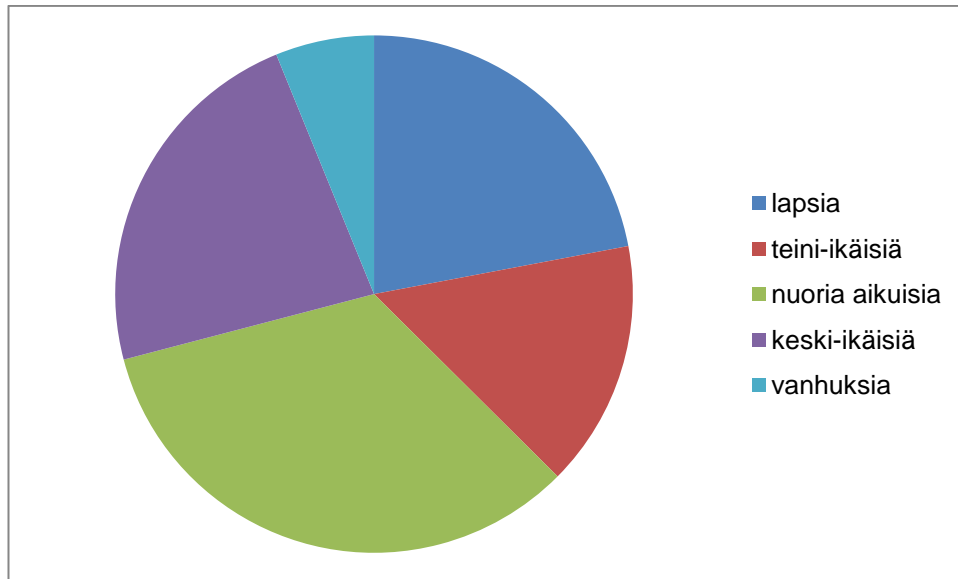
Taulukko 2. Kunnissa puhuttavat kielet.

Lisäksi mainittiin seuraavat kielet:

albania, azeri, bosnia, heprea, hollanti, japani, kiina, kroatia, liettua, luxemburg, norja, romania, serbia, tagalog, thai, turkki, vietnam ja viro. Näistä suurimmat ryhmät olivat albania, bosnia, kiina, thai, vietnam ja viro.

Kysyttäessä kunnassa asuvien ulkomaalaisten ikäjakaumaa vastauksia tuli seitsemän. Kuvio 2 osoittaa, että vastausten mukaan nuoria aikuisia näyttää olevan ulkomaalaisten joukossa eniten. Seuraavaksi suurimmat ryhmät ovat keski-ikäiset ja lapset. Vanhusten määrä on kaikista vähäisin.

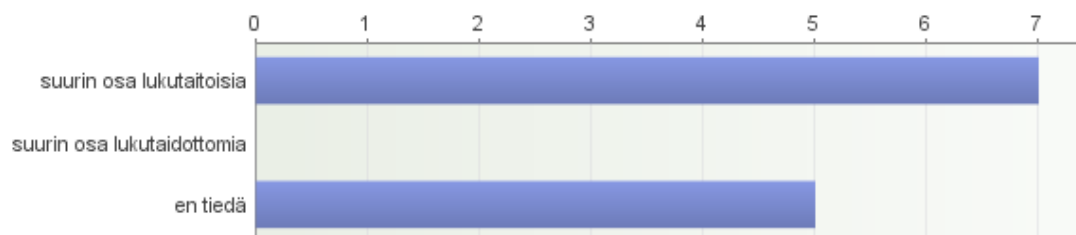

Kuvio 2. Maahanmuuttajien ikäjakauma Varsinais-Suomen kunnissa.

Kysyttäessä maahanmuuttajien sukupuolijakaumaa saatiin seitsemän vastausta. Neljän kirjaston mukaan naisia ja miehiä on yhtä paljon eli kumpiakin 50 prosenttia koko maahanmuuttajamäärästä.

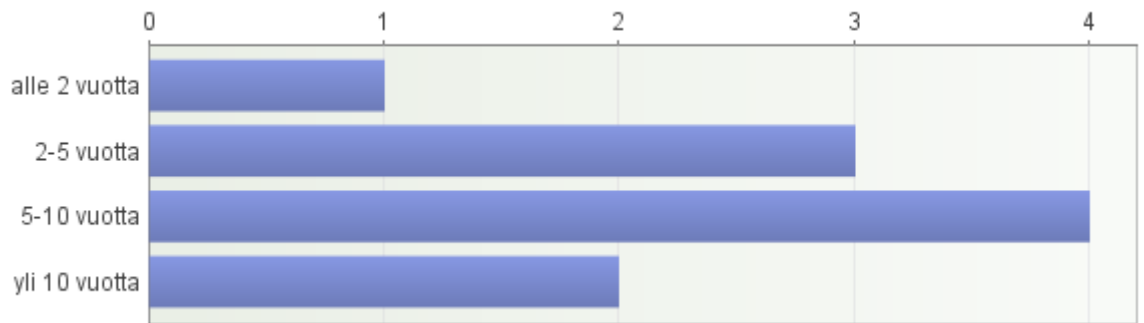
Seuraavaksi kyselyssä selvitettiin maahanmuuttajien lukutaitoa sekä aikaa, jonka he ovat olleet Suomessa (Taulukot 3 ja 4). Kyselyn mukaan (12 vastaajaa) suurin osa maahanmuuttajista on lukutaitoisia tai sitten heidän lukutaidostaan ei ole tietoa.

Taulukko 3. Maahanmuuttajien lukutaito Vaski-alueen kunnissa.

Kymmenen saadun vastauksen mukaan maahanmuuttajien maassaoloaika vaihtelee paljon, mutta näyttää siltä, että suurin osa kuntien maahanmuuttajista on ollut maassa viidestä kymmeneen vuotta.

Taulukko 4. Maahanmuuttajien maassaoloaika Vaski-alueen kunnissa.

Alla olevasta taulukosta selviää eri kuntien vastaukset kahteen edelliseen kysymykseen. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Maahanmuuttajien lukutaito ja maassaoloaika Vaski-alueen kunnissa.

Kirjasto	Lukutaito	Maassaoloaika
Kaarina	ei tietoa	yli 10 vuotta
Kustavi	–	–
Laitila	–	–
Lieto	suurin osa lukutaitoisia	5-10 vuotta
Masku	ei tietoa	alle 2 vuotta
Mynämäki	suurin osa lukutaitoisia	5-10 vuotta
Naantali	suurin osa lukutaitoisia	5-10 vuotta
Nousiainen	–	–
Paimio	–	–

(jatkuu)

Taulukko 5 (jatkuu)

Pyhäranta	ei tietoa	2-5 vuotta
Raisio	suurin osa lukutaitoisia	yli 10 vuotta
Rusko	ei tietoa	–
Sauvo	suurin osa lukutaitoisia	2-5 vuotta
Taivassalo	–	–
Turku	suurin osa lukutaitoisia	5-10 vuotta
Uusikaupunki	suurin osa lukutaitoisia	2-5 vuotta
Vehmaa	–	–

Maahanmuuttajien suomen kielen taitoa pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-5, kun 1=ei ollenkaan ja 5=hyvin. Vastauksia tuli 11 ja ne jakautuivat vastausvaihtoehtojen 1-4 välille. Kielitaidon keskiarvoksi tuli kaikkien vastanneiden kesken 2,91.

5.2.2 Kotouttamistoimenpiteet

Webropol-kyselyssä pyrittiin selvittämään myös, millaisia kotouttamistoimenpiteitä kunnassa ja sen kirjastossa on toteutettu. Kysyttäessä mitä toimenpiteitä kunnassa on tehty maahanmuuttajien kotouttamiseksi, saatiin 11 vastausta. Vastauksista kävi ilmi, että monissa kirjastoissa ei ole tietoa kunnan kotouttamistoimenpiteistä. Vain kahdessa vastauksessa kerrottiin kunnan kotouttamistoimenpiteistä. Turun kirjasto kertoi, että Turun kaupungilla on monikulttuurinen strategia. Kaupungilla on maahanmuuttajakoordinaattori ja kaupungin kulttuuriasiakseksella on maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuuspalvelut. Uudenkaupungin kirjastosta vastattiin, että kaupungin työvoimaviranomaiset järjestävät kielikoulutusta sekä myöntävät työllistämistukea ja yritystukea.

Kun kysyttiin, onko kirjasto osallistunut kotouttamistoimenpiteisiin, saatiin 12 vastausta, joista kolme myönteistä ja yhdeksän kielteistä. Tämän kysymyksen jatkokysymykseen (jos kyllä, miten) tuli kuitenkin neljä vastausta. Vastaukset olivat seuraavanlaiset:

Lieto:

Kutsuttiin vietnamilaisia tutustumaan kirjastoon (1990-luvulla).

Raisio:

Mittatilaustyönä kirjaston esittelyä pienryhmille, vasta kaksi kertaa ollut, ihan uusi toiminto. Onnistuneet tilaisuudet. 1990-luvun alussa maahanmuuttajat saivat valita kirja-/cd -listoilta haluamansa aineiston, joka tilattiin kirjaston kokoelmiin. Aikuiskoulutuskeskus Timalin kanssa yhteistyötä ja tutustumiskäyntejä. Maailmanpyörän varaslähtö kevät 2011.

Turku:

Kirjasto kehittää monikulttuurista palvelukonseptia, josta mahdollisesti on muotoutumassa kulttuuritoimen yhteinen monikulttuurinen palvelukonsepti. Kirjasto on järjestänyt monipuolisesti tapahtumia maahanmuuttajille, esimerkiksi satutunteja, kulttuurientuntemusluentoja, kirjastonkäytönopastusta. Tätä toimintaa on koordinoitu ja koordinoidaan Open Zone -projektissa.

Uusikaupunki:

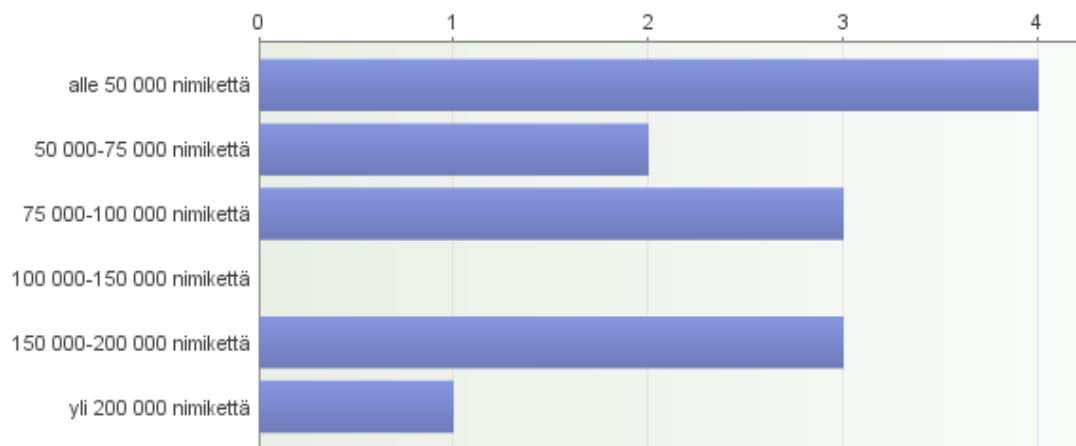
Kielikurssin yhteydessä tutustuminen kirjastoon kerran vuodessa.

5.2.3 Kirjaston aineisto

Kyselyllä toivottiin ennen muuta selvyttä Vaski-kirjastojen tilanteeseen harvinaiskielisen aineiston osalta. Kokoelmaa koskevat kysymykset ovat sen vuoksi tutkimuksen kannalta olennaisen tärkeitä.

Kysyttäessä kirjaston koko kokoelman kokoa saatiin 13 vastausta. Turun kokoelmasta, joka on kaikkein suurin, löytyy yli 200 000 nimikettä. Pieniä alle 50 000 nimikkeen kokoelmia löytyi neljästä kirjastosta. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Kokoelman suuruus Vaski-alueen kirjastoissa.

Taulukko 7 osoittaa eri kuntien kokoelmien koot tarkemmin. Siihen on lisätty puuttuvien kirjastojen kokoelmakoot Suomen yleisten kirjastojen tilastoista.

Taulukko 7. Vaski-kirjastojen kokoelmien koko eri kirjastoissa.

Kirjasto	kokoelman koko
Kaarina	75 000-100 000
Kustavi	alle 50 000
Laitila	50 000-100 000
Lieto	75 000-100 000
Masku	75 000-100 000

(jatkuu)

Taulukko 7 (jatkuu)

Mynämäki	alle 50 000
Naantali	150 000-200 000
Nousiainen	50 000-75 000
Paimio	50 000-100 000
Pyhäranta	alle 50 000
Raisio	150 000-200 000
Rusko	50 000-75 000
Sauvo	alle 50 000
Taivassalo	alle 50 000
Turku	yli 200 000
Uusikaupunki	150 000-200 000
Vehmaa	alle 50 000

Kuntien kirjastoilta kysyttiin sitten, löytyykö kirjastosta aineistoa harvinaisilla kielillä (Taulukko 8.) ja jos löytyy, kuinka paljon harvinaiskielistä aineistoa on. 12 kirjastoa vastasi ensimmäiseen kysymykseen. Neljältä kirjastolta tuli myöntävä ja kahdeksalta kieltävä vastaus.

Taulukko 8. Harvinaiskielinen aineisto Vaski-alueen kirjastoissa.

Turun kirjastolta ei tullut määrällistä vastausta. Vastauksessa mainittiin, että harvinaiskieliset kokoelmat ovat pieniä. Niistä suurimpina mainittiin persian-, albanian- ja arabiankieliset kokoelmat sekä venäjän- ja vironkieliset kokoelmat. Raision kirjastosta löytyy 300 harvinaiskielistä nidettä. Tämän lisäksi Liedon ja Naantalin kirjastojen vastauksissa mainittiin muutama harvinaiskielinen nide.

Kysyttäessä tarkempia selvityksiä, millä eri kielillä aineistoa kirjastoista löytyy, saatiin viisi vastausta. Kysymykseen vastasivat Turun, Raision, Naantalin, Liedon ja Uudenkaupungin kirjastot. Vastaukset olivat seuraavanlaisia:

Lieto: *persia (9 nidettä), arabia (4nidettä), vietnam (40 nidettä)*

Naantali: *arabia, thai*

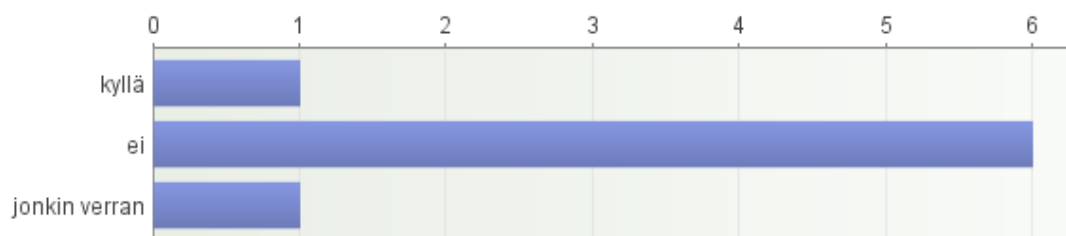
Raisio: *albania, bosnia, kroatia, vietnam*

Turku: *persia, arabia, venäjä, viro, albania, kurdi, kiina, japani, somali, vietnam, espanja, turkki, puola, thai, romania, bosnia, serbia, kroatia*

Uusikaupunki: *Siirtokokoelmia venäjäksi, kiinaksi, turkiksi ja saksaksi on tilattu useita ja ne on vaihdettu, jos asukas viipyy kauemmin tai palaa takaisin paikkakunnalle.*

Kirjastoilta kysyttiin myös, pidetäänkö harvinaiskielistä aineistoa ajantasalla. Tähän kysymykseen saatiin kahdeksan vastausta. Kuten taulukosta 9 näkyy, kuudessa kahdeksasta kirjastosta harvinaiskielistä aineistoa ei pidetä ajantasalla. Nämä kirjastot olivat Mynämäen, Raision, Liedon, Naantalin, Sauvon ja Pyhärannan kirjastot. Tässä on kuitenkin huomioitava, että aikaisempien vastausten mukaan Pyhärannan ja Sauvon kirjastoissa ei ole harvinaiskielistä aineistoa ollenkaan.

Taulukko 9. Harvinaiskielisen aineiston ajantasaisuus Vaski-alueen kirjastoissa.

Uudenkaupungin kirjastossa vastattiin, että harvinaiskielistä aineistoa pidetään ajantasalla jonkin verran. Turun kirjasto oli ainoa, joka vastasi kysymykseen *kyllä*.

5.2.4 Harvinaiskielisen aineiston tarve

Tutkimuksen kannalta oli olennaista selvittää, koetaanko alueen eri kirjastoissa tarvetta harvinaiskieliselle aineistolle (Taulukot 10 ja 11). Tämän lisäksi kysyttiin, miten kirjasto opastaa asiakasta, jos omasta aineistosta ei löydy kysyttyä materiaalia. Vielä haluttiin tietää, onko kirjastolla tarvetta jonkinkieliselle siirtokokoelmalle.

Kysymykseen harvinaiskielisen aineiston kysynnästä tuli yhdeksän vastausta (Taulukko 10). Vastaukset jakautuivat kunnittain seuraavasti:

Jonkin verran kysyntää: Lieto, Raisio, Turku

Hyvin vähän kysyntää: Naantali, Sauvo, Uusikaupunki

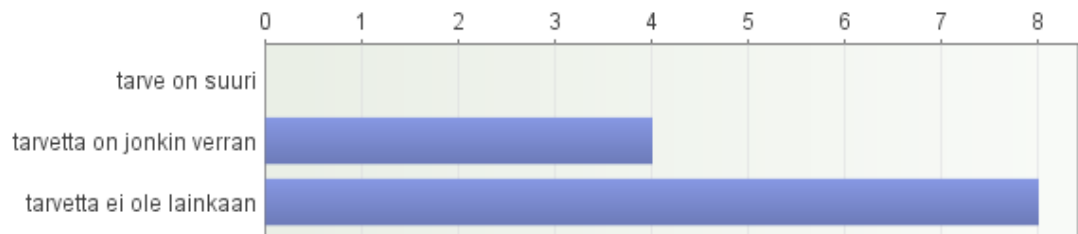
Ei ollenkaan kysyntää: Mynämäki, Pyhäranta, Rusko

Taulukko 10. Harvinaiskieliseen aineistoon kohdistuva kysyntä.

Kun kirjastoilta kysyttiin, onko niillä tarvetta maahanmuuttajien omakieliselle kirjallisuudelle, saatiin 12 vastausta. Neljän kunnan kirjastossa koettiin, että tarvetta on jonkin verran.

Taulukko 11. Maahanmuuttajien omakielisen aineiston tarve eri kirjastoissa.

Nämä kunnat olivat Lieto, Raisio, Turku ja Uusikaupunki. Kahdeksassa kirjastossa sitä vastoin vastattiin, että tarvetta ei ole ollenkaan. Nämä kirjastot olivat Kaarina, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Pyhäranta, Rusko ja Sauvo.

5.2.5 Vaski-yhteistyö

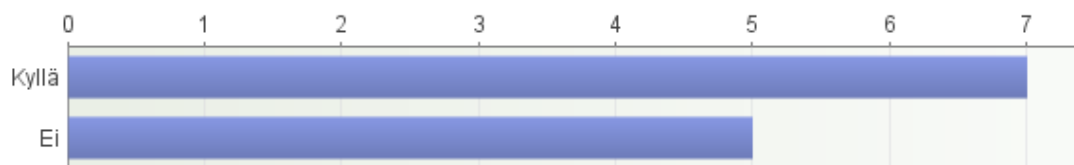
Tutkimuksen varsinainen tarkoitus oli selvittää, miten eri kirjastoissa suhtaudutaan Vaski-yhteistyöhön. Halutaanko ja tarvitaanko kirjastoissa Vaski-alueen yhteisiä siirtokokoelmia, yhteistä valintaa tai yhteistä hankintaa ja mitä muita toivomuksia kirjastolla on Vaski-yhteistyön suhteen.

Kyselyssä pyydettiin vastaajaa pohtimaan Vaski-yhteistyötä ja ensin miettimään, halutaanko kirjastossa yhteistä siirtokokoelmaa (Taulukko 12). Tähän kysymykseen tuli 12 vastausta. *Kyllä* -vastauksia tuli seitsemän kappaletta ja *ei* -vastauksia viisi. Vastaukset jakautuivat seuraavasti.

Kyllä: Lieto, Masku, Naantali, Raisio, Sauvo, Turku, Uusikaupunki

Ei: Kaarina, Mynämäki, Nousiainen, Pyhäranta, Rusko

Taulukko 12. Kirjastojen halukkuus Vaski-yhteistyöhön.

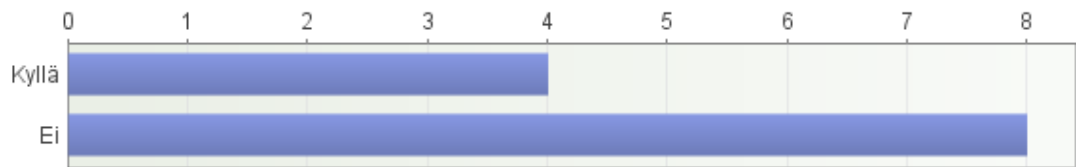

Seuraavaksi kysyttiin halukkuutta yhteiseen valintaan (Taulukko 13). Vastauksia tuli 12, joista kahdeksan positiivista ja neljä negatiivista. Vastaukset jakautuivat näin:

Kyllä: Lieto, Masku, Raisio, Turku

Ei: Kaarina, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Pyhäranta, Rusko, Sauvo, Uusikaupunki

Taulukko 13. Kirjastojen halukkuus Vaski-alueen yhteiseen valintaan.

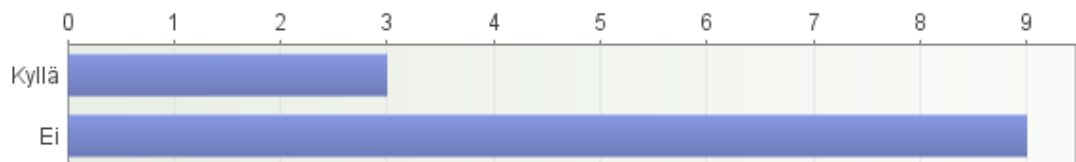

Kysyttäessä halukkuutta yhteiseen hankintaan saatiin 12 vastausta (Taulukko 14). Vain kolme kirjastoa toivoi yhteistä hankintaa. Yhdeksän kirjastoa vastasi tähän kysymykseen kielteisesti. Vastaukset jakoutuivat seuraavasti:

Kyllä: Lieto, Raisio, Turku

Ei: Kaarina, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Pyhäranta, Rusko, Sauvo, Uusikaupunki

Taulukko 14. Kirjastojen halukkuus Vaski-alueen yhteiseen hankintaan.

Lopuksi kysyttiin, mitä muita toiveita kirjastoilla on Vaski-yhteistyön suhteen koskien monikulttuurista kokoelmaa. Tähän kysymykseen tuli viisi vastausta. Raision kirjastosta vastattiin, että heillä toiveena on monikulttuurinen kokoelmatyö ja siinä Vaski-yhteistyö on aivan ehdoton. Naantalın kirjaston vastaus painotti, että monikulttuurinen kokoelma on siellä vielä hyvin marginaalinen asia ja siitä syystä vastaaja ei osannut ottaa kantaa Vaski-yhteistyöhön. Uudenkaupungin kirjastosta vastattiin, että siirtokokoelmat ovat

tähän asti toimineet hyvin. Asiakkailla on ollut hyvin spesifit toiveet, jotka on pystytty tyydyttämään Turun ja Helsingin siirtokokoelmien avulla. Siirtokokoelmat ovat olleet Uudessakaupungissa noin viisi kuukautta kerrallaan.

Turun kirjaston vastauksessa kerrottiin, mitä Vaski-yhteistyö käytännössä voisi tarkoittaa, ja miksi siitä olisi hyötyä. Vaski-yhteistyöllä voitaisiin Turun vastauksen mukaan koordinoida hankintoja ja valintoja, ettei tulisi turhia päällekkäisyyksiä. Siinä siis jaettaisiin tietoa hankintapaikoista, aineistoista ja erikielisestä kirjallisuudesta. Vaski-kirjastojen yhteisiä siirtokokoelmia voitaisiin harkita. Lisäksi pitkällä aikavälillä voitaisiin pohtia erikoistumista joihinkin kieliin.

Liedon kirjaston vastauksessa tarkennettiin vain, että kysymyksissä 29 ja 30 Liedon vastaus koski nimenomaan monikulttuurista kokoelmaa. Liedosta vastattiin näihin kysymyksiin yhteisestä valinnasta ja hankinnasta myönteisesti. Sieltä haluttiin siis selventää, että yhteinen hankinta ja valinta kiinnostavat heitä vain monikulttuurisen kokoelman osalta.

5.2.6 Sähköpostiviestien vastaukset

Viisi kirjastoa jätti vastaamatta webropol-kyselyyn. Sen tähden näille viidelle kirjastolle lähetettiin sähköpostitse tärkeimmät kyselyn kysymykset. Nämä viisi kirjastoa olivat Kustavin, Laitilan, Paimion, Taivassalon ja Vehmaan kirjastot. Sähköpostiviestiin tuli kaksi vastausta. Kustavin kirjastosta vastattiin lyhyesti, että vieraskielistä kokoelmaa ei ole. Laitilasta vastattiin, että vieraskielisiä niteitä löytyy kokoelmasta muutama kappale. Venäjän- ja vironkielisille kirjoille on Laitilassa kysyntää. Yhteinen siirtokokoelma ei vastaajan mukaan ole toimiva, mutta valinnassa työnjako voisi olla hyvä asia. Yhteinen hankinta ei Laitilan kirjaston vastaajaa kiinnostanut.

6 TUTKIMUSHAASTATTELUT

Tutkimuksen kannalta nähtiin hyödylliseksi verrata webropol-tutkimuksen tuloksia muiden kirjastojen vieraskielisen kokoelman hoitoon ja hallintaan. Ajateltiin, että muilta kirjastoilta olisi mahdollista saada käytännöllisiä vinkkejä monikielisen kokoelman hallinnoimiseen. Siksi tutkimuksessa haastateltiin Rotterdamin kirjastossa työskentelevää tietopalvelijaa ja kysyttiin häneltä, kuinka monikulttuurista kokoelmaa on järjestetty Rotterdamissa ja sen ympäristössä sekä koko Alankomaissa. Lisäksi kysyttiin sähköpostitse Helsingin ja Tampereen alueen kirjastojen monikulttuurisen kokoelman hoidosta.

6.1 Rotterdamin haastattelun toteutus

Haastattelun tapahtumapaikkana oli Rotterdamin kaupunginkirjasto kesäkuussa 2011. Haastateltavana oli tietopalvelija (informatiebemiddelaar) Anna van Duivenvoorden ja haastattelun suoritin minä itse. Haastattelu tapahtui hollannin kielellä, jotta haastateltava, joka oli hollantilainen, pystyisi parhaalla mahdollisella tavalla ilmaisemaan ajatuksiaan. Haastattelukysymykset suomeksi käännettynä olivat seuraavanlaiset:

1. Mikä on ammattisi/tehtäväsi Rotterdamin kirjastossa?
2. Kuinka kauan olet tehnyt tätä työtä?
3. Mitä tehtäviä työhösi sisältyy?
4. Mikä on Rotterdamin asukasluku?
5. Kuinka suuri osuus asukkaista on ulkomaalaisia?
6. Kuinka suuri on Rotterdamin kirjaston kokoelma?
7. Kuinka paljon kirjoja teillä on vierailta kielillä (ei englanti tai saksa)?
8. Millä kielillä?

9. Teettekö yhteistyötä muiden alueen kirjastojen kanssa? Onko teillä yhteistä hankintaa muiden kirjastojen ja muiden kaupunkien kanssa?

10. Kuinka vieraskieliset kirjat on jaettu alueella? Ovatko kaikki kirjat Rotterdamin pääkirjastossa vai onko vieraskielisiä kirjoja myös pienemmissä kirjastoissa? Tai muissa alueen kaupungeissa?

11. Mitkä kieliryhmät ovat suurimmat? (ei englanti ja saksa)

12. Kuinka kirjasto Hollannissa ja Rotterdamissa toimii tavoittaakseen ulkomaalaisia?

13. Ovatko vieraskieliset kirjat hollannin kielestä käännettyjä vai alkuperäiskieleltä?

14. Kuinka usein ulkomaalaiset käyttävät kirjastoa?

15. Mitkä ikäryhmät ulkomaalaisista käyttävät kirjastoa eniten?

Kysymykset oli lähetetty haastateltavalla etukäteen ja hän oli vastannut niihin kirjallisesti. Siitä huolimatta kysymykset käytiin haastattelun aikana läpi ja tarkennettiin vastauksia, jos siihen oli tarvetta.

6.2 Rotterdamin haastattelun tulokset

Haastateltava oli ammattinimikkeeltään tietopalvelija (informatiebemiddelaar), jonka entinen nimitys oli kirjastonhoitaja. Nykyisessä työssään hän oli ollut vuodesta 1982. Sitä aikaisemmin hän oli työskennellyt kaksi vuotta musiikkikirjastossa.

Haastateltavan työtehtäviin kuuluu tietopalvelu kirjaston osastolla. Tämän lisäksi hän organisoii sukuhistoriatapaamisia, joita pidetään hollantilaisten lisäksi myös surinamelaisille henkilöille. Hänen tehtäviinsä kuuluu myös kokoelmatyö.

6.2.1 Rotterdamin kirjaston kokoelmat

Rotterdamin asukasluvuksi Duivenvoorden mainitsi 607 460 henkilöä. Vuonna 2010 Rotterdamin asukasluvusta 45 prosenttia oli ulkomaalaisia. Suurimmat

ulkomaalaisryhmät olivat surinamelaiset (8,4%), turkkilaiset (7,5%), marokkalaiset (6,1%) sekä antillilaiset (3,2%).

Kysyttäessä Rotterdamin kirjaston koko kokoelman suuruutta haastateltava ei ollut ymmärtänyt kysymystä oikein, joten vastausta tähän kysymykseen ei saatu. Tämän jälkeen kysyttiin vieraskielisten kirjojen määrää. Ulkomaalaisten kirjojen kokoelma sisältää Duivenvoordenin mukaan yhteensä 6775 nimikettä. Eri kielille jaoteltuna määrät ovat seuraavanlaiset:

Aikuiset	Lapset ja nuoret	
arabia	934	455
espanja	1298	212
farsi	200	10
hindi	72	14
italia	946	41
kiina	408	25
kroatia	92	12
portugali	466	88
puola	178	38
tanska	44	4
turkki	1228	533
urdu	113	20
venäjä	238	2
vietnam	62	--
	-----	-----
Yhteensä	5321	1454

Haastattelussa mainittiin myös yleisemmät kielet, englanti, ranska ja saksa, joiden nimikemäärät ovat huomattavasti korkeampia kuin harvinaiskielisen aineiston nimikemäärät. Lisäksi Rotterdamin kirjastolla on Window of Shanghai -niminen kokoelma, jonka se on saanut lahjoituksena Shanghain kirjastolta. Siihen kuuluu 609 kirjaa, jotka ovat kiinaksi tai englanniksi. Suurin osa kirjaston

vieraskielisestä kokoelmasta on käännetty alkuperäiseltä kieleltä, mutta englannin ja hollannin kieleltä käännettyjä kirjojakin toki löytyy kokoelmasta.

Rotterdamin kirjastossa harvinaiskielisen materiaalin kokoelmaa ei kasvateta, koska toivomuksena on, että siellä asuvat ulkomaalaiset oppivat hollannin kielen. Kirjasto haluaa olla kannustamassa hollannin kielen oppimisessa. Varsinkin nuoret ulkomaalaiset lukevat koko ajan enemmän hollanniksi.

Vuonna 2010 kokoelmasta poistettiin suuri joukko harvinaisempia kieliä, joiden lainausluvut olivat erittäin alhaisia. Nämä kielet olivat albania, bosnia, esperanto, etelä-afrikka, etiopia, friisi, heprea, indonesia, japani, islanti, katalaani, kurdi, latina, norja, punjabi, ruotsi, serbia, slovenia, somalia, suomi, suriname, syyria ja tanska

6.2.2 Kokoelman hallinta

Seuraavaksi kysyttiin, onko Rotterdamin kirjasto yhteistyössä muiden alueen kirjastojen kanssa. Kysyttiin, onko alueen eri kirjastoilla yhteistä hankintaa. Vastaus tähän oli, että yhteistyötä on yritetty, mutta se ei ole koskaan onnistunut. Rotterdamissa on yhteensä 27 kirjastoa. Rotterdamin kirjasto, kuten kaikki muutkin Alankomaiden kirjastot, saavat kuitenkin kansallista hankintainformaatiota, johon Rotterdamissa kiinnitetään paljon huomiota.

Kysymykseen vieraskielisen kirjallisuuden sijainnista saatiin vastaukseksi, että ainoastaan keskuskirjastolla on varsinainen vieraskielinen kokoelma. Se ei kuitenkaan tarkoita, ettei muissa kirjastoissa olisi ollenkaan vieraskielistä kirjallisuutta. Muissa kirjastoissa vieraskielinen kirjallisuus on sijoitettu muun aineiston joukkoon.

6.2.3 Kirjastotyö ulkomaalaisten parissa

Haastattelussa kysyttiin myös, kuinka kirjasto Hollannissa ja Rotterdamissa toimii tavoittaakseen ulkomaalaisia. Tähän Duivenvoorden vastasi, että

Hollannissa toimii kotoutumiskursseja. Kirjastoilla on näille kursseille erityisiä kirjakokoelmia. Lisäksi on olemassa niin sanottu ”participatieprogramma” (osallistumisohjelma), jota nämä kotoutumisryhmät voivat käyttää. Ohjelma sisältää kiertokävelyn siinä kirjastossa, jossa tärkeimmät kokoelmat sijaitsevat. Alankomaissa on myös ulkomaalaisia, jotka eivät osaa lukea lainkaan. Kotoutumiskursseilla heitä opetetaan myös lukemaan, mutta kirjastoon tällaiset ihmiset eivät yleensä tule.

Duivenvoordenin mukaan kirjastossa vieraillee päivittäin paljon ulkomaalaisia. Opiskelijat tulevat sinne opiskelemaan. Nuoret ulkomaalaiset myös lukevat koko ajan enemmän hollanninkielisiä kirjoja. Myös vanhempia ulkomaalaisia käy, mutta harvemmin, ja he lukevat enimmäkseen omakielisiä kirjoja.

6.3 Helsingin kirjaston vieraskielinen kokoelma

Helsingin kaupunginkirjastolle lähetettiin sähköpostiviesti, jossa kysyttiin, miten monikulttuurista kokoelmaa on Helsingin seudulla järjestetty. Informaatikko Antti Mäkinen vastasi tähän viestiin. Hän kertoi, että Helmet (Helsingin kirjastokimppa) koostuu neljän eri kunnan kirjastoista. Kullakin kirjastolla on omat määrärahasa. Jokaisen kunnan vastuulla on siis hankkia aineistoa kokoelmiinsa omien määrärahojensa puitteissa. Tämä tarkoittaa, että myös monikielisen kokoelman osalta päätäntävalta hankinnasta on jokaisella kunnalla erikseen.

Koska Helsingin kaupunginkirjasto on yleisten kirjastojen keskuskirjasto, Opetusministeriö on antanut sille velvollisuuden hoitaa niin sanottua Monikielistä kirjastoa. Tämä tehtävä on valtakunnallinen. Tehtävän hoitoa varten Helsingin kaupunginkirjasto saa opetusministeriöltä erityisavustusta. Fyysisesti Monikielinen kirjasto sijaitsee Pasilassa samoissa tiloissa kuin muukin kirjaston aineisto. Siellä sijaitsee myös kaukolainatoimisto.

Monikieliseen kirjastoon hankitaan aineistoa yleisten hankintaperiaatteiden mukaan. Aineistoa hankitaan hyvin monelta toimittajalta. Aineiston hankinnassa on usein ongelmia, koska monilla kielillä, joita asiakkaat kysyvät, julkaistaan

hyvin vähän aineistoa. Kokoelmia pidetään ajantasalla ja vanhempia kirjoja, jotka eivät ole olleet lainassa kahteen vuoteen, myös poistetaan. Poistetut kirjat lahjoitetaan vastaanottokeskuksiin.

6.4 Tampereen alueen vieraskielinen kokoelma

Tampereen kaupunginkirjaston kirjastonhoitajan Anneli Saarimaan lähettämän sähköpostiviestin (13.3.2012) mukaan Piki-alueella ei ole yhteistyötä vieraskielisen kokoelman osalta. Alueella toimivat kuljetukset kirjastojen välillä 1-2 kertaa viikossa, joten harvinaista aineistoa voidaan näin toimittaa eri kirjastoille.

Varsinainen harvinaiskielinen kokoelma löytyy Saarimaan mukaan pääkirjaston lisäksi Hervannan lähikirjastosta. Tampereella on kaunokirjallisuutta kaikkiaan noin 40 eri kielellä ja niin sanotussa monikulttuurisessa kokoelmassa noin 20 kielellä. Kokoelmaa on vuosien varrella kasvatettu sitä mukaa, kun aineistoa on ollut saatavilla. Tampereen kaupungin kotoutumisohjelma kirjastopalvelujen osalta määrittelee tehtävän näin: Kirjaston aineisto palvelee maahanmuuttajia monipuolisesti. Palveluihin kuuluu omakielinen kirjallisuus, elokuvat, musiikki, suomenkielinen kirjallisuus kielenoppimisen tukena sekä lehdet fyysisessä ja elektronisessa muodossa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä opinnäytetyössä tehdyt tutkimukset osoittavat, että Varsinais-Suomessa vireillä oleva kuntayhteistyö näyttää ainakin vieraskielisen aineiston osalta varsin urauurtavalta. Tampereen ja Helsingin seuduilla eri kirjastojen ja kuntien välillä ei näytä vieraskielisen aineiston osalta olevan paljonkaan yhteistyötä. Helsingin kaupunginkirjasto toimii Monikulttuurisena kirjastona ja tekee siten yhteistyötä laajemmalti, koko Suomen kirjastojen kanssa, mutta ympäristökuntien kanssa sillä ei näytä olevan mitään erityistä yhteistyökonseptia. Monessa paikassa vieraskielisen aineiston hallinnointi näyttää jäävän jokaisen kunnan oman harkinnan varaan.

Rotterdamın kaupunginkirjaston haastattelussa todettiin, että siellä on koetettu luoda yhteistyötä eri kirjastojen välille, mutta siinä ei jostakin syystä olla onnistuttu. Vieraskielisen aineiston hankintaehdotuksia kirjastot saavat valtiolta, ja näitä hankintaehdotuksia seurataan ainakin Rotterdamın kirjastossa. Tästä voi päätellä, että myös Alankomaissa kirjastoyhteistyö vieraskielisen kirjallisuuden osalta on vähäistä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli saada vastauksia siihen, tarvitaanko Varsinais-Suomen kirjastoissa enemmän yhteistyötä vieraskielisen kirjallisuuden osalta. Karkeasti voidaan sanoa, että suurimmat kirjastot olivat kiinnostuneita Vaski-yhteistyöstä ja monikulttuurisen kokoelman kehittämisestä, mutta pienemmillä kirjastoilla ja kunnilla ei ollut kiinnostusta eikä tarvetta kehittää monikulttuurisia palvelujaan. Melkein kaikki pienempien kuntien kirjastot vastasivat kysymykseen, että tarvetta yhteiseen kokoelmaan, hankintaan tai valintaan ei ole, koska näissä kunnissa asuu niin vähän maahanmuuttajia, ja siten myös kysyntä on hyvin pientä. Suuremmat kunnat sekä muutama pienempi kunta olivat kiinnostuneita Vaski-yhteistyön tarjoamista eduista vieraskielisen kokoelman hallinnassa.

Tutkimuksen mukaan harvinaiskielisen aineiston kysyntää on jonkin verran Turussa, Raisiossa ja Liedossa. Hyvin vähän kysyntää on Naantalissa,

Sauvossa ja Uudessakaupungissa. Muiden kuntien kirjastoissa ei kyselyn mukaan ole harvinaiskielisen aineiston kysyntää lainkaan. Lieto, Raisio, Turku ja Uusikaupunki vastasivat, että jonkin verran tarvetta vieraskieliselle aineistolle esiintyy.

Vaski-alueen kirjastojen yhteistyöstä kysyttäessä vain harvat kunnat olivat kiinnostuneita. Useampi kirjasto piti kuitenkin yhteisiä siirtokokoelmia hyödyllisinä. Niitä toivottiin Liedon, Maskun, Naantalın, Raision, Sauvon, Turun ja Uudenkaupungin kirjastoissa. Yhteisestä valinnasta oli kiinnostunut yhteensä viisi kirjastoa: Laitila, Lieto, Masku, Raisio ja Turku. Yhteistä hankintaa haluttiin vain Liedossa, Raisiossa ja Turussa.

Vaski-alueen kokoelmatyöryhmän mietittäväksi jää nyt, kuinka harvinaiskielistä kokoelmaa tullaan jatkossa hallinnoimaan. Selvitettäviä asioita on runsaasti. On päätettävä, kuka vastaa aineiston valinnasta ja hankittavista kielistä. Kuinka paljon vastuuta jää Turun osalle ja ottavatko esimerkiksi Raisio ja Lieto osaa valintaprosessiin? Entä missä tullaan säilyttämään yhteiskäytössä olevia aineistoja? Minkäkielisiä siirtokokoelmia tarvitaan?

Koska harvinaiskieliset kokoelmat ovat suurimmat Turussa ja Raisiossa, näitä kokoelmia olisi hyvä ottaa tarkempaan tarkasteluun ja selvittää, millaisia mahdollisia puutteita kokoelmissa on. Turun vieraskielistä kokoelmaa tarkastelleiden Piret Luukan ja Mako Halmin kehittämistyö saattaisikin tässä kohdin olla hyödyllinen apuväline. Luukan ja Halmin tutkimus antaa arvokasta tietoa Turun harvinaiskielisestä kokoelmasta. Siinä on kartoitettu Turun vieraskielisen väestön rakennetta. Lisäksi tutkimus tarjoaa varsin yksityiskohtaisia taulukoita Turun vieraskielisestä kokoelmasta sekä kokoelman aineiston kiertonopeudesta.

Turun ja Raision vieraskielisten kokoelmien tarkastelu ja kehittäminen näyttäisi olevan koko Vaski-alueen edun mukaista. Näin aineistoa on ainakin varattavissa pienempienkin kuntien asiakkaille, vaikka kunnan oma kirjasto ei pystyisikään tarjoamaan vieraskielistä aineistoa. Siirtokokoelmien kehittämiseen kannattaa niin ikään panostaa, koska monet kunnat olivat näistä kiinnostuneita.

Lisäksi jatkossakin kannattaa tutkia Vaski-alueen eri kuntien maahanmuuttajatilannetta, sillä tilanne elää ja muuttuu.

8 LOPUKSI

Tutkimukset antavat ymmärtää, että on sekä maahanmuuttajien että kantaväestön edun mukaista tarjota maahanmuuttajille omakielistä kirjallisuutta. Kirjasto näyttäisi olevan tähän tehtävään sopiva laitos, koska se muutenkin antaa maahanmuuttajille avaimia uuteen kulttuuriin sopeutumiselle. Maahanmuuttajien mielipiteet kirjastosta ovat positiivisia ja voisi ajatella, että tämä edesauttaa myös koko uuden kulttuurin hyväksymistä.

Klaus Karlssonin tutkimuksesta kävi ilmi, että monet maahanmuuttajat toivovat kirjastoon omakielistä kirjallisuutta. Maahanmuuttajat itse kokevat kirjaston tärkeänä laitoksena, josta saa tietoa uudesta kulttuurista. Lisäksi siellä voi pitää yllä yhteyksiä vanhaan kotimaahan ja lukea erikielisiä lehtiä. Kirjastossa työskennellessäni olen itsekin huomannut, että maahanmuuttajat käyttävät kirjastoa varsin aktiivisesti. Kirjasto on maahanmuuttajien keskuudessa suosittu paikka. Voisi ajatella, että tätä tosiasiaa kannattaisi hyödyttää maahanmuuttajien yhteiskuntaan sopeuttamisessa. Näin ollen ei ole yhdentekevää, millaisia palveluita kirjasto tarjoaa maahanmuuttajille.

Oman kielen merkityksestä maahanmuuttajalapsille on tehty paljon tutkimuksia ja niistä käy ilmi, että äidinkieli on tärkeä identiteetin rakentamisessa. Se on perusta lapsen ajattelulle ja tunne-elämän kehittymiselle. Katjamaria Halme toteaa raportissaan, että oppiessaan äidinkieltä lapsi oppii kielille yhteisen perustan, joka tukee muiden kielten oppimista. Äidinkieli tukee siis myös uuden maan kielen oppimista. Opetushallituksen lehtisessä *Äidinkieleni* todetaan, että puhuttu kieli opitaan automaattisesti perheen välisessä kommunikaatiossa, mutta kirjoitetun kielen oppimiseen tarvitaan kirjallisuutta, satuja ja tarinoita. Myös aikuisväestö hyötyy omakielisestä kirjallisuudesta. Petr Potchinchtchikovin mukaan uuteen kulttuuriin on aluksi hyvä tutustua oman kielen avulla, sillä ajatus uuden kielen oppimisesta saattaa olla erittäin stressaava ja näin jopa jarruttaa sopeutumista. Näiden ajatusten valossa on

perusteltua koota kirjastoihin monikielistä kokoelmaa. Siitä näyttäisi olevan hyötyä maahanmuuttajien lisäksi koko yhteiskunnalle.

Tämä tutkimus on ollut kiintoisa ja avartava prosessi. Se on antanut ja opettanut paljon. Vaikka tutkimus on sujunut varsin hyvin, olisi ollut hyödyllistä paneutua heti alkuun paremmin webropol-kyselyn laatimiseen, koska jouduin muuttelemaan joitakin kysymyksiä myöhemmin pakollisista vapaaehtoisiksi. Lisäksi olisin voinut muotoilla joitakin kysymyksiä hiukan eri tavalla, että tulokset olisivat olleet paremmin tulkittavissa. Webropol-ohjelma työkaluna oli minulle vieras ja syvempi paneutuminen siihen olisi ollut hyödyllistä. Mainiota olisi ollut, jos olisin ehtinyt paremmin paneutua eri kirjastojen kokoelmiin ja ehkä jopa vierailta kirjastoissa. Näin olisin saanut käytännönläheisemmän käsityksen vieraskielisen kirjallisuuden tilanteesta. Enimmäkseen voin kuitenkin olla tyytyväinen tutkimusprosessin kulkuun.

Tämä tutkimus on ollut pintaraapaisu maahanmuuttajatilanteesta ja omakielisen kirjallisuuden tarpeesta Varsinais-Suomessa. Aihetta kannattaa tutkia jatkossakin ja pureutua ehkä vielä tarkemmin eri kuntien tilanteisiin, sekä kirjastojen kokoelmiin ja tarpeisiin että maahanmuuttajamääriin. Ainakin tilannetta tulee tarkasti seurata alati muuttuvassa yhteiskunnassamme.

LÄHTEET

Hakuta, K. 1986. Cognitive Development of Bilingual Children. California University. Center for Language Education and Research.

Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Helsinki: Unigrafia Oy, 86-101.

Heikkilä, E. & Pikkarainen, M. 2008. Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuusinstituutti.

Heinonen, J. 2010. Vaihto-opiskelijat arvostavat suomalaista korkeakouluopetusta. Suomen kuvalehti. Viitattu 13.3.2012 <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/vaihto-opiskelijat-arvostavat-suomalaista-korkeakouluopetusta>

Helsingin kaupunginkirjasto 2012. Viitattu 31.1.2012 <http://www.lib.hel.fi/>

Hilksa, A. 2010. Maahanmuuttajien palvelutarvekartoitus Turun kaupunginkirjastossa. Opinnäytetyö. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Jönsson-Lanevska, Yelena 2005. The gate to understanding: Swedish libraries and immigrants. New Library World Vol. 106 Iss: 3/4, pp.128 – 140.

Karlsson, K. 2006. Folkbibliotek och invandrares första tid i Sverige: En explorativ undersökning. Magisteruppsats. Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: University College of Borås.

Kirjastolaki 4.12.1998/904

Kondo-Brown, K. 2006. Heritage Language Development: Focus on East Asian Immigrants. Amsterdam: John Benjamins Publishing company.

Lovio, I. 2010. Monikulttuurisuuden kehittäminen kirjaston palveluissa. viitattu 27.3.2012 <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/kulti/kirjasto/monikulttuurinenkirjasto/Documents/Monikulttuurinen%20kirjasto%20nettiliite.pdf>

Halmi, M & Luukka, P. 2011. Taustatutkimus Turun kaupunginkirjaston monikulttuurisen palvelukonseptin kehittämiseksi. Kehittämistyö. Kirjastoalan ammatillinen täydennyskoulutusohjelma maahanmuuttajille. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Maahanmuuttovirasto 2011. Viitattu 12.9.2011 <http://www.migri.fi>

Marttinen, J. 2007. Maahanmuuttajat Varsinais-Suomessa. Työvoima- ja elinkeinokeskus. Viitattu 18.7.2011 <http://www.luotain.fi/julkaisut/maahanmuuttajatvarsinaissuomessa.pdf>

Meriläinen, A-K. 2002. Äidinkielen merkityksestä. Teoksessa Ahonen, S. & Mäkelä, T. (toim.) Omasta äidinkielestä voimavara. Seminaariraportti. Monikulttuurinen päivähoito, koulu ja koti ry.

Mäkinen, A. Re: opinnäytetyö monikulttuurisesta kokoelmasta [Sähköpostiviesti.] Vastaanottaja Maria Visser. Lähetetty 18.4.2011.

Opetusministeriö 1997. Äidinkieleni.

Pakolaisapu 2011. Viitattu 20.1.2012 <http://www.pakolaisapu.fi/>

Perustuslaki 11.6.1999/731

Pirttiniemi, N. 2003. Maahanmuuttajat kulttuuripalveluiden käyttäjinä Turussa. Opinnäytetyö. Kulttuuripalveluiden koulutusohjelma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Turun koulutusyksikkö.

Saarimaa, A. Re: opinnäytetyö [Sähköpostiviesti.] Vastaanottaja Maria Visser. Lähetetty 13.3.2012.

Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Esiselvitysraportti. Viitattu 10.3.2012 http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tiede/setu/liitteet/Setu_9-2009.pdf

Sisäasiainministeriö 2011. Viitattu 9.11.2011

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/8A05C1063355D0ACC22575E1001FC546?opendocument>

<http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/PFBD/B208C08EC8846846C22576AB0039BE2F>

Sivistys (Kansalaisopistojen liitto, Kansanvalistusseura), 2012. Maahanmuuttajan äidinkieli on kotouttamisen väline. Viitattu 10.4.2012

http://www.sivistys.net/uutiset/maahanmuuttajan_aidinkieli_on_kotouttamisen_valine.html

Skutnabb-Kangas, T. 1988. Vähemmistö, kieli ja rasismi. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.

Tampereen kaupunginkirjasto 2012. Viitattu 22.3.2012

<http://kirjasto.tampere.fi/index.php/palvelut-ja-asiointi/maahanmuuttajan-kirjasto/>

Tilastokeskus 2011. Viitattu 18.7.2011 http://www.stat.fi/til/vaerak/2009/vaerak_2009_2010-03-19_kuv_005_fi.html

Tilastokeskus 2011. Viitattu 9.11.2011 http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-07-09_001.html?s=0#2

Toivonen, S. 2006. Maahanmuuttajalapsen ja –nuoren kirjaston asiakkaina. Palvelut Leppävaaran aluekirjastossa. Opinnäytetyö. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Turun kaupunginkirjasto 2012. Viitattu 22.3.2012.
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=6799>

Työterveyslaitos 2011. Kuntoutussäätiö. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2009. Esiselvitysraportti: Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Viitattu 5.12.2011
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tiede/setu/liitteet/Setu_9-2009.pdf

Venemies, S. 2008. Turvapaikanhakijan tuki? –Maahanmuuttaja-asiakkaiden palvelukartoitus Kotkan kaupunginkirjastossa. Opinnäytetyö. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Väestöliitto 2011. Viitattu: 21.9.2011 www.vaestoliitto.fi

Webropol-kysely

Vaski-kirjastojen monikulttuurisen kokoelman kartoit

Taustatiedot

1. Vastaajakirjasto *

2. Kuinka monta asukasta kunnassa on? *

- alle 5000
- 5000-10 000
- 10 000-20 000
- 20 000-30 000
- yli 30 000

3. Kuinka suuri kokoelma kirjastolla on?

- alle 50 000 nimikettä
- 50 000-75 000 nimikettä
- 75 000-100 000 nimikettä
- 100 000-150 000 nimikettä
- 150 000-200 000 nimikettä
- yli 200 000 nimikettä

Kunnan maahanmuuttajat

4. Kuinka suuri prosenttiosuus kunnan asukkaista on ulkomaalaisia? *

- yli 5%
 5%
 4%
 3%
 2%
 1%

5. Kuinka suuri prosenttiosuus kunnan asukkaista on erikielisiä? *

Ruotsinkieliset eivät kuulu tässä erikielisiin.

- 8% tai enemmän
 6-7%
 4-5%
 3%
 2%
 1%

6. Mitä kieliä kunnassa puhutaan ja kuinka paljon eri kielten puhujia on?

Arvioi eri kielisten määrää ja kirjoita kielen perään: aika paljon, jonkin verran, vähän, ei ollenkaan tai en osaa sanoa

☐ persia	<input type="text"/>
☐ kurdi	<input type="text"/>
☐ arabia	<input type="text"/>
☐ somali	<input type="text"/>
☐ muu, mikä	<input type="text"/>

7. Arvioi eri kielisten asukkaiden ikäjakaumaa. Kuinka suuri prosenttiosuus kunnan erikielisistä on

lapsia?	<input type="text"/>
teini-ikäisiä?	<input type="text"/>
nuoria aikuisia?	<input type="text"/>
keski-ikäisiä?	<input type="text"/>
vanhuksia?	<input type="text"/>

8. Arvioi, kuinka suuri prosenttiosuus kunnan maahanmuuttajista on

naisia

miehiä

9. Onko teillä tietoa, ovatko kunnan maahanmuuttajat lukutaitoisia?

- suurin osa lukutaitoisia
 suurin osa lukutaidottomia
 en tiedä

10. Arvioi, miten kauan suurin osa maahanmuuttajista on ollut maassa.

- alle 2 vuotta
 2-5 vuotta
 5-10 vuotta
 yli 10 vuotta

Kotouttamistoimenpiteet

11. Mitä toimenpiteitä kunnassa on tehty maahanmuuttajien kotouttamiseksi?

12. Onko kirjasto osallistunut maahanmuuttajien kotouttamistoimenpiteisiin?

- kyllä ei

13. Jos kyllä, miten?

14. Miten hyvin maahanmuuttajat osaavat suomea?

1=ei ollenkaan 5=hyvin

	1	2	3	4	5
suomen kielen taito	☐	☐	☐	☐	☐

15. Onko kunnassa oppilaitoksia, joissa on ulkomaalaisia opiskelijoita? Kyllä Ei**16. Onko kunnassa työpaikkoja, joissa on paljon ulkomaalaisia työntekijöitä?** kyllä ei**17. Onko kirjasto ottanut yhteyttä maahanmuuttajiin?** kyllä ei**18. Jos kyllä, otettiin yhteyttä** kouluihin? suoraan perheisiin? vastaanottokeskukseen? jonnekin muualle, minne?

Kirjaston aineisto maahanmuuttajakielillä

19. Onko kirjastossa aineistoa harvinaisilla kielillä?

kyllä ei

20. Jos kyllä, kuinka paljon?

21. Millä kielillä?

22. Pidetäänkö harvinaiskielistä aineistoa ajantasalla?

kyllä
 ei
 jonkin verran

23. Kuinka paljon siihen kohdistuu kysyntää?

Paljon
 Jonkin verran
 Hyvin vähän
 Ei ollenkaan

24. Miten arvioisitte tarvetta maahanmuuttajien omankieliselle kirjallisuudelle?

tarve on suuri
 tarvetta on jonkin verran
 tarvetta ei ole lainkaan

25. Miten kirjasto opastaa asiakasta, jos omasta aineistosta ei löydy kysyttyä materiaalia?

26. Onko kirjastolla tarvetta siirtokokoelmalle?

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

27. Jos vastasit kyllä, minkäkielisille?

Vaski-yhteistyö

28. Pohtikaa Vaski-yhteistyötä? Halutaanko kirjastossa yhteisiä siirtokokoelmia?

- Kyllä Ei

29. yhteistä valintaa?

- Kyllä Ei

30. yhteistä hankintaa?

- Kyllä Ei

31. Mitä muita toiveita kirjastolla on Vaski-yhteistyön suhteen koskien monikulttuurista kokoelmaa?

Webropol-kyselyn saatekirje

Hei,

Olen Kirjasto- ja tietopalvelun opiskelija Turun ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä vaski-kirjastojen monikulttuurisesta kokoelmasta. Toimeksiantajana minulla on Vaski-kirjastojen kokoelmatyöryhmä. Kartoitan työssäni monikulttuurisen kokoelman nykyistä tilannetta Vaski-alueen kunnissa. Tutkimustuloksia käytetään koko Vaski-alueen monikulttuurisen kokoelman kehittämiseksi. Lähetän tässä linkin tekemääni kyselyyn, johon toivoisin teidän vastaavan mahdollisimman pian.

Kyselyä täyttäessä on hyvä pitää mielessä, että tutkimus keskittyy harvinaiskielisiin kokoelmiin. Suuremmat kieliryhmät, kuten saksa ja venäjä, jätetään siis tässä huomioimatta. Koska osa kysymyksistä edellyttää tilastotietoja kunnan väkiluvusta ja maahanmuuttajien määrästä, lähetän mukana liitetiedoston, josta löytyy tilastotietoja vastaamisen helpottamiseksi. Liitetiedoston tekemisessä lähteenä on ollut Tilastokeskus.

Pienempiä kirjastoja ajatellen haluaisin muistuttaa, että EI-vastauskin on vastaus ja tärkeää informaatiota. Jos johonkin kysymykseen on mahdotonta vastata, voi siihen jättää vastaamatta.

Linkki kyselyyn:

<https://www.webropol-surveys.com//S/701DD66D95CEEC05.par>

Kiitän jo etukäteen osallistumisesta.

Ystävällisin terveisin

Maria Visser

Turun ammattikorkeakoulu

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

maria.visser@students.turkuamk.fi

Sähköpostikysely

Hei,

Teen opinnäytetyötä Vaski-kuntien monikulttuurisesta kokoelmasta. Tutkimuksen toimeksiantajana on Vaski-kuntien kokoelmatyöryhmä. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa alueen kirjastojen nykyistä tilannetta koskien harvinaiskielistä aineistoa sekä selvittää tarvetta tulevaisuudessa. Keväällä 2011 lähetin teille linkin laatimaani webropol-kyselyyn. Siihen ei kuitenkaan jostain syystä tullut vastausta. Kysyisinkin nyt, mikä on ollut syynä siihen, että kyselyyn ei ole vastattu. Lisäksi toivoisin vastauksia muutamaaan kysymykseen, että saisimme tutkimusta varten selville jokaisen alueen kirjaston kannan.

-Onko kirjastossanne harvinaiskielistä aineistoa. Jos vastaus on kyllä, kuinka paljon ja millä kielillä?

-Kohdistuuko siihen kysyntää?

-Miten arvioisitte tarvetta maahanmuuttajien omankieliselle kirjallisuudelle?

-Onko kirjastolla tarvetta siirtokokoelmalle? Minkäkieliselle?

-Pohtikaa Vaski-yhteistyötä. Halutaanko kirjastossa yhteisiä siirtokokoelmia?

-Yhteistä valintaa?

-Yhteistä hankintaa?

-Mitä muita toiveita kirjastolla on Vaski-yhteistyön suhteen koskien monikulttuurista kokoelmaa?

Kiitän vastauksista jo etukäteen.

ystävällisin terveisin,

Maria Visser

Turun ammattikorkeakoulu

maria.visser@students.turkuamk.fi

Rotterdam in haastattelu hollanniksi

1. Wat is jou beroep in Rotterdam bibliotheek?
2. Hoe lang werk je in deze positie?
3. Welke werkzaamheden jou werk bevat?
4. Wat is het inwonersaantal van Rotterdam?
5. Hoe groot is het aantal allochtonen?
6. Hoe groot is de verzameling in Rotterdam bibliotheek?
7. Hoe veel boeken hebben jullie in andere talen (geen engels of Duits) ?
8. Welke talen?
9. Werken jullie samen met andere bibliotheken in dit gebied? Hebben jullie aanschaf samen met andere bibliotheken en andere steden?
10. Hoe zijn de buitenlandse boeken verdeeld in dit gebied? Zijn alle boeken in Rotterdam hoofdbibliotheek of hebben ze buitenlandse boeken ook in kleinere bibliotheken? En andere steden in dit gebied?
11. Welke taalgroepen zijn de grootste groepen? (geen engels of Duits)
12. Hoe werkt de bibliotheek in Nederland en in Rotterdam om allochtonen te bereiken?
13. Zijn de anderstalige boeken vertaald in het Nederlands of zijn ze in de originele taal?
14. Hoe vaak gebruiken de allochtonen de bibliotheek?
15. Welke leeftijdsgroepen van allochtonen gebruiken de bibliotheek het meest?